

spolu dětem

už vím jak

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Už vím jak“ CZ. 1.04/3.1.02/ 21.00061 díky finanční podpoře z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

OBSAH

SLOVO ÚVODEM	3
1/ O PROJEKTU	5
2/ PROBLEMATIKA	13
3/ SLOŽENÍ ÚČASTNÍKŮ PROJEKTU	15
4/ CÍLOVÁ SKUPINA	21
5/ PRÁCE S CÍLOVOU SKUPINOU	25
6/ OBSAH TEMATICKÝCH VZDĚLÁVACÍCH BLOKŮ	
Školící blok „Vztahy“	31
Školící blok „Práce“	38
Školící blok „Finance“	45
Školící blok „Bydlení“	50
Úvodní a závěrečné setkání	54
7/ ZAPOJENÍ VYCHOVATELŮ POHLEDEM SUPERVIZORKY PhDr. ILONY PRESLOVÉ	59
8/ EVALUACE	63
9/ ZÁVĚR	75
10/ REALIZAČNÍ TÝM PROJEKTU „UŽ VÍM JAK“ O ČINNOSTI SPOLU DĚTEM, o.p.s.	76 78

SLOVO ÚVODEM

Vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou hodnotící studie projektu „Už vím jak“, který jsme realizovali v letech 2009 až 2011 a jehož cílem bylo připravit mladé lidi končící pobyt v zařízeních ústavní péče na vstup do samostatného života. Následující text je určen všem, které zajímá problematika ústavní výchovy a práce s ohroženou mládeží.

Hodnotící studie představuje jeden z možných postupů práce s touto mládeží a zároveň hodnotí dopady aktivit projektu na zapojené účastníky.

Na vytvoření hodnotící studie se podílel realizační tým Spolu dětem o.p.s. a participující lektori. Projekt i hodnotící studii odborně vedla a tým supervidovala PhDr. Ilona Preslová. Tato studie stejně tak jako celý projekt mohla vzniknout díky podpoře Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Následující stránky vás kromě jiného provedou také fázemi realizačních příprav, blíže vás seznámí s cílovou skupinou a nabídnou možné vodítko pro ty, kteří plánují obdobné aktivity.

Inspirativní čtení vám přeje realizační tým Spolu dětem.

1/ O PROJEKTU

Každý rok opouští brány dětských domovů v ČR kolem 1 100 dětí. Jak ukazuje graf níže, s rostoucím počtem klientů v dětských domovech stále roste počet dospívajících, kteří po dovršení zletilosti opouští ústavní výchovu.

Ukončení ústavní výchovy zletilostí v letech 2005–2009 v celé ČR

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2007 – str.114, <http://www.mpsv.cz/cs/3869> a Výkonové ukazatele 2009–2010 – kapitola H, <http://www.uiv.cz/rubrika/98>.

Mladí lidé patřící do této cílové skupiny jsou ohroženi z mnoha důvodů. Systém výchovné péče v řadě domovů **postrádá adekvátní mechanismy** pro individuální a přímou práci s jednotlivými dětmi tak, aby bylo možné zajistit přípravu na bezproblémové samostatné fungování mladých dospělých ve společnosti. Z toho důvodu jsou právě v prvních měsících po odchodu z dětského domova a vstupu do dosud neznámé životní etapy mladí lidé vystaveni největšímu nebezpečí a často u nich dochází k selhání. Dlouhodobý pobyt v dětském domově způsobuje problém, kdy mladí lidé opouštějící ústavní zařízení nejsou připraveni na situaci „venku“ a těžko se orientují v nových podmínkách. „Venku“ platí jiné zákony a dospívající člověk se musí obvykle spolehnout výhradně pouze na sebe.

Projektu „Už vím jak“ předcházela projekt „Moje kariéra“, který jsme realizovali v letech 2006–2008. Jedním z hlavních cílů bylo motivovat mladé lidi k tomu, aby měli chuť aktivně ovlivňovat svůj život, a podpořit tak

rozvoj svých osobnostních dovedností. V návaznosti na projekt „Moje kariéra“, který byl realizován pouze v Ústeckém kraji a s omezeným počtem účastníků, jsme se rozhodli pojmout přípravu na samostatný život komplexně. Pro místo realizace jsme zvolili Ústecký, Liberecký a Pardubický kraj. Vycházeli jsme ze zkušeností získaných v projektu a osvědčila se nám i skutečnost, že jsme již měli jak zmapovány tamější potřeby, tak navázány kontakty s vedením dětských domovů. Sestavili jsme projekt, který se zaměřoval nejen na získání práce či brigády, ale měl za cíl účastníky posílit v kompetencích v oblasti **mezilidských a partnerských vztahů, práce a zaměstnání, financí a bydlení**. Naším cílem bylo sestavit dlouhodobější plán aktivit a vytvořit vzdělávací plán ušitý na míru účastníků zapojených do projektu.

CÍLE PROJEKTU

Cílem projektu bylo formou několikadenních školení, která probíhala o prodloužených víkendech v průběhu roku **2009 a 2010**, připravit mladé lidi končící ústavní výchovu na vstup do běžného života a na vlastní samostatnou existenci. Do projektu byla zařazena praktická cvičení kladoucí si za cíl překonat nejistotu účastníků ve vystupování a zvýšit jejich sebejistotu v jednání např. se zaměstnavatelem či na úřadech. V rámci nácviku dovedností se každý účastník naučil prezentovat svoji osobu při hledání zaměstnání, v přímém kontaktu se zaměstnavatelem, v jednání na úřadech nebo při hledání bydlení.

Záměr

- zjistit individuální potřeby mladých lidí,
- zvýšit orientaci mládeže v sociálních vztazích a na trhu práce,
- připravit a zajistit odbornou pomoc při odchodu z dětského domova.

Chtěli jsme, aby každý z účastníků po absolvování projektu věděl, jak si poradit poté, co opustí dětský domov a hledá si bydlení a zaměstnání nebo když se dostane do finančních problémů. Záměrem jednotlivých aktivit bylo získání **větší jistoty v rozhodování a většího sebevědomí**.

ÚČASTNÍCI PROJEKTU

Cílová skupina je řazena mezi skupiny obyvatelstva ohrožené nezaměstnaností a dalšími společensky nežádoucími jevy, které s nezaměstnaností souvisí – delikvence, fluktuace, bezdomovectví, prostituce, drogové závislosti atd. Proto jsme v projektu kladli důraz také na praktické osvojení dovedností a účastníky jsme vedli k tomu, aby si o letních prázdninách našli krátkodobou brigádu. Záměrně jsme začali pracovat s mladými lidmi, kteří ještě v ústavní výchově pobývají, aby měli možnost si vyzkoušet v relativním bezpečí dětského domova řadu reálných situací, které je čekají za jeho hranicemi.

1
Frýdlant,
Holice,
Chomutov,
Krásná Lípa,
Ústí n. L.-Střekov.

2
Česká Kamenice,
Dubá Deštná,
Krompach,
Litoměřice,
Ústí n. L.-Severní Terasa,
Vysoká Pec.

Cílovou skupinu projektu tvořili mladí lidé krátce před odchodem z dětského domova ve věku 14–20 let z Ústeckého, Libereckého a Pardubického kraje. **Do projektu bylo zapojeno 61 účastníků z celkového počtu 11 dětských domovů, z nichž 52 projekt úspěšně dokončilo. První skupinu** tvořili mladí lidé z dětských domovů ve Frýdlantu, Holicích, Chomutově, Krásné Lípě a Ústí n. L.-Střekově a do **druhé skupiny** patřili účastníci projektu z dětských domovů v České Kamenici, Dubé Deštné, Krompachu, Litoměřicích, Ústí n. L.-Severní Terasa a Vysoké Peci.

Přestože jsme byli na základě našich předchozích zkušeností připraveni na to, že několik účastníků v průběhu realizace projekt opustí, překvapilo nás, jak často jsme museli tento problém řešit. Ačkoliv jsme se na začátku domluvili na podmínkách zapojení do projektu jak s vedením domova, tak se samotnými účastníky, nevyhnuli jsme se faktu, že devět mladých lidí projekt nedokončilo. Hlavní důvody nedokončení projektu byly dva, a to buď **útěk z ústavního zařízení**, nebo **návrat do rodiny**. I přes tyto skutečnosti jsme s účastníky nechtěli ztratit kontakt, a pokud to situace dovolila, pokoušeli jsme se najít způsob, jak tyto jedince „vrátit“ do projektu.

Pozitivně hodnotíme skutečnost, kdy i poté, co jeden z účastníků v průběhu projektu dosáhl plnoletosti a odešel z dětského domova, projekt dokončil. Jednalo se o mladou dívku, která se nevrátila k rodině,

ale díky podpoře své sestry si našla samostatné bydlení a začala sama hospodařit. Naopak, všichni ti, kteří v průběhu zplnoletili a vrátili se ke své biologické rodině, projekt nedokončili. Ve skupině byl jeden účastník, který chtěl projekt na vlastní žádost ukončit. Jednalo se o „vzpuru“ mladého muže, který nabyl dojmu, že ho projekt nemůže ničemu novému naučit. Tento mírně problematický účastník měl silnou potřebu prosadit se v kolektivu a být středem pozornosti za každou cenu. S mladým mužem jsme v soukromí promluvili a on bez větších problémů projekt dokončil.

Kritériem úspěšného absolvování projektu bylo zúčastnit se minimálně čtyř z celkových šesti vzdělávacích víkendů. Pokud se v průběhu projektu stalo, že se účastník nemohl ze studijních důvodů nebo pro nemoc školení zúčastnit, připravili jsme pro něj intenzivní jednodenní náhradní školení.

Zapojení do projektu předcházelo **podepsání dohody** účastníkem, zástupcem vedení domova a realizátorem. Naším cílem bylo, aby účastník vystupoval sám za sebe a uvědomil si své závazky a povinnosti. I přes snahu samotných dětských domovů vést mladé lidi k zodpovědnosti, to však přes charakter kolektivní výchovy a principy ústavní péče není umožněno v plné míře. Projekt „Už vím jak“ měl mimo jiné účastníky vést také k tomu, aby si uvědomovali svoje závazky a povinnosti, které mimo jiné symbolizují chování dospělého člověka.

PROGRAM

Do projektu bylo celkově zapojeno **61 mladých lidí**, kteří tvořili dvě na sobě nezávislé skupiny po cca **30 účastnících**. Skupina se z důvodu různých pracovních činností na místě dělila na optimální počet **cca 15 účastníků**, kdy jsme dbali na to, aby byly skupiny namíchané z účastníků různých dětských domovů. Celá skupina pohromadě absolvovala úvodní bloky, účast na ranní komunitě a pohybové aktivity. Skupinu jsme dělili pro aktivity, které byly zaměřeny na samostatnou individuální práci nebo na práci ve dvojicích. Rozdělení skupiny nabízelo prostor pro diskusi na konkrétní téma a zároveň se v malých skupinách dala lépe udržet pozornost a bylo možné se na téma zaměřit více do hloubky.

Podoba typického setkání projektu „Už vím jak“ – I. a II. den

9.00–12.00

Dopolední program

ranní komunita,
rozehřívací hra, Ice breaker,
brainstorming,
práce ve skupinách – hlavní technika rozvíjející téma setkání
(výtvarná, diskusní aj.).

13.00–17.00 Odpolední program

sportovní aktivita venku, práce ve skupinách – hlavní technika rozvíjející téma setkání více do hloubky (výtvorná, diskusní aj.).

19.00–22.00 Večerní program

variabilní program – návštěva divadla, kina, hvězdárny, beseda nebo společenský večer, který připravili sami účastníci.

Podoba typického setkání projektu „Už vím jak“ – III. den

9.00–12.00 Dopolnední program

ranní komunita – cílem bylo zjistit náladu účastníků a zhodnotit předešlý den, **rozehřívací hra, Ice breaker, technika doplňující probírané téma, technika uzavírající probírané téma, evaluace dotazníku, reflexe** – skupina si připomněla, co se o víkendu probíralo a dělo, **zakočení víkendu.**

Rozložení jednotlivých bloků

Časová dotace na prodloužený vzdělávací víkend byla **23 hodin.**

Účastníci prošli různými tematickými bloky školení. *Detailněji se tomuto tématu věnuje kapitola č. 6.* Tematické bloky byly rozděleny do **čtyř samostatných školicích vzdělávacích bloků.**

„VZTAHY“

Témata se soustředila se oblast mezilidských vztahů, zdokonalení komunikačních dovedností, týmovou spolupráci, poznávání silných stránek účastníků, seberealizaci ve skupině, zvládnání rolí, motivaci k výkonu, řešení zátěžových situací atd.

„PRÁCE“

Tematický blok „Práce“ řešil význam práce v životě každého z nás, zabýval se nejčastějším pojmoslovím v pracovně-právních vztazích a informoval o konkrétních službách jednotlivých organizací a úřadů. V tomto bloku se účastníci naučili, jak správně napsat svůj životopis, jakými způsoby lze úspěšně hledat zaměstnání, co musí obsahovat platná pracovní smlouva a na co si dát při podpisu pozor. Měli mimo jiné možnost absolvovat pracovní pohovor nanečisto se zkušeným personalistou.

„FINANCE“

Účastníci byli v tomto bloku upozorněni na to, že je důležité správně hospodařit s penězi, získali informace o tom, jak funguje bankovní účet, jak o něj zažádat, a byli varováni před rizikem půjček, nebezpečím lichvy i tím, jak se vyvarovat dluhů a jak je případně řešit.

„BYDLENÍ“

Poslední setkání bylo věnováno tématu „Bydlení“. Smyslem bloku bylo poskytnout informace o možnostech a formách bydlení, náležitostech nájemní smlouvy, pravidlech soužití v jedné domácnosti i tom, kde a jak bydlení po odchodu z dětského domova hledat.

Absolvování všech školicích bloků a získané dovednosti měly podpořit účastníky ve snaze nalézt si o letních prázdninách brigádu.

MÍSTO A DATUM REALIZACE

Zbraslavice: úvodní setkání

Stěžejní část programu probíhala v prostorách příjemného ubytovacího zařízení v **Praze 9** s možností využití školicích místností a širokou nabídkou ubytovacích a stravovacích služeb. V komplexu bylo možné využít přilehlého hřiště pro venkovní aktivity. Díky zapojení širokého týmu a hostů byla Praha ideálním místem pro realizaci všech aktivit. Návštěva Prahy byla pro mnohé účastníky motivující atraktivností hlavního města a nám naskýtala široké možnosti ve výběru náplně večerního programu. Mohli jsme tak navštívit spřátelená zařízení – např. Dům na půl cesty DOM 8.

Pro první seznamovací a pro závěrečný pobyt jsme vybrali rekreační zařízení mimo Prahu.

Školení proběhlo v níže uvedených termínech.

Seznamovací pobyt	28. 10.–1. 11. 2009	
Školicí blok – „Vztahy“	19.–22. 11. 2009	22.–24. 1. 2010
Školicí blok – „Práce“	19.–21. 3. 2010	26.–28. 2. 2010
Školicí blok – „Finance“	9.–11. 4. 2010	23.–25. 4. 2010
Školicí blok – „Bydlení“	7.–9. 5. 2010	28.–30. 5. 2010
Závěrečné setkání	1.–2. 10. 2010	2.–3. 10. 2010

Praha/Pramen: školení

Doksy: závěrečné setkání

2/

PROBLEMATIKA

Systém péče o ohrožené dítě v České republice **nedosahuje** úrovně odpovídající vyspělým evropským zemím. Od podepsání Úmluvy o právech dítěte (rok 1991) nastalo v tomto systému mnoho pozitivních změn, které napomohly k socializaci a integraci dětí z ústavní výchovy. Ačkoli je podpora a péče vyšší, stále je co dohánět. Jako potřebné se jeví rozšíření sítě a nabídky služeb pro práci s rodinou a ohroženým dítětem, které by vedlo ke snižování počtu dětí v ústavech.

Hlavním problémem systému péče o ohrožené dítě je jeho **roztříštěnost**, a to jak na úrovni horizontální, tak i vertikální. Agendou péče o ohrožené dítě se zabývá nejméně pět rezortů – Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo vnitra. V jednání státní správy a samosprávy a v jednání mezi státním a nestátním sektorem je následně patrná nevyváženost a nerovnoměrnost rozdělení práv a povinností. Nesoulad nastává především v rozsahu kompetencí jednotlivých aktérů péče o ohrožené dítě, míře jejich odpovědnosti, samotné legislativní úpravě, personálnímu zajištění agendy a podílu financování ze státního rozpočtu.

Zásadní změny systém péče o ohrožené děti teprve čeká. Ministerstvo práce a sociálních věcí iniciovalo vytvoření Mezirezortní koordinační skupiny (v roce 2008), v níž jsou zastoupena ministerstva podílející se na péči o ohrožené dítě. Snahou je stávající nesourodost systému napravit a zjednat nápravu tak, aby v České republice nadále nedocházelo k porušování práv dítěte. V roce 2009 byl vládou schválen „**Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené dítě – základní principy**“. Cílem transformace a sjednocení systému péče o ohrožené dítě je změna rozložení lidských a materiálních zdrojů tak, aby převažujícím prvkem byla preventivní práce v rodinách, a nikoli nařízení ústavní výchovy. Pozitivním posunem ovlivňujícím celkovou změnu systému je příprava novely zákona č. 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. V současné době je zákon v připomínkovém řízení a měl by vyjít v platnost **1. 1. 2012**.

Ačkoli se systém péče o ohrožené dítě začíná měnit, stále zůstává přes 7 000 dětí ve 182 zařízeních ústavní výchovy. (Zdroj: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2007 – str. 114, <http://www.mpsv.cz/cs/3869> a *Výkonové ukazatele 2009–10 – kapitola H, <http://www.uiv.cz/rubrika/98>*).*

DŮVODY A POTŘEBNOST PROJEKTU

Odebrání dítěte z nevyhovujícího prostředí a jeho následné umístění do zařízení výchovné péče je vzhledem k nedostačující síti sociálních služeb pro rodiny pouze přerušením sociálně patologického působení prostředí rodiny na dítě, i když je to mnohdy nezbytné s ohledem na situaci, ve které se dítě právě nachází. Ačkoli se úroveň péče v zařízeních ústavní výchovy stále zvyšuje, dopady kolektivní výchovy na klienta bývají zásadní, a zvláště při dlouhodobém pobytu mohou **trvale ovlivnit** jeho další život.

Projekt se svými aktivitami snažil reagovat na uvedené skutečnosti, umožnit cílové skupině dospělý pohled na život a eliminovat rizika možného selhání.

3/

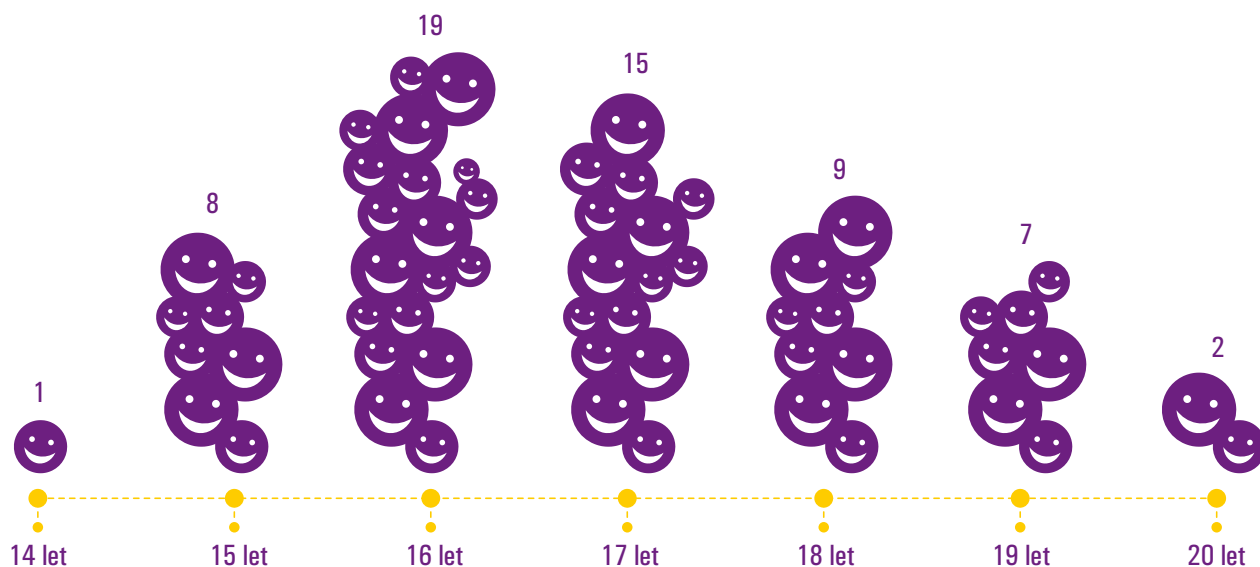

SLOŽENÍ ÚČASTNÍKŮ PROJEKTU

V projektu jsme měli možnost pracovat se značně heterogenní skupinou mladých lidí z hlediska věku, vzdělání, pohlaví i charakteru. Skupinu tvořilo **38 dívek a 23 chlapců**. Účastníci byli rozděleni do dvou samostatných skupin, které se na pobytech střídaly. Záměrně jsme se snažili skupinu pestře namíchat z účastníků z různých dětských domovů, kteří se předtím neznali, abychom všechny podnítli k větší samostatnosti při řešení jednotlivých úkolů. Bohužel nebylo z personálních důvodů možné, aby např. osmičlenná skupina z jednoho dětského domova jezdila na projekt zcela odděleně. Na základě toho jsme skupiny vždy rozdělovali až na místě tak, aby v žádné z podskupin nepřevažovalo početné zastoupení pouze jednoho zařízení.

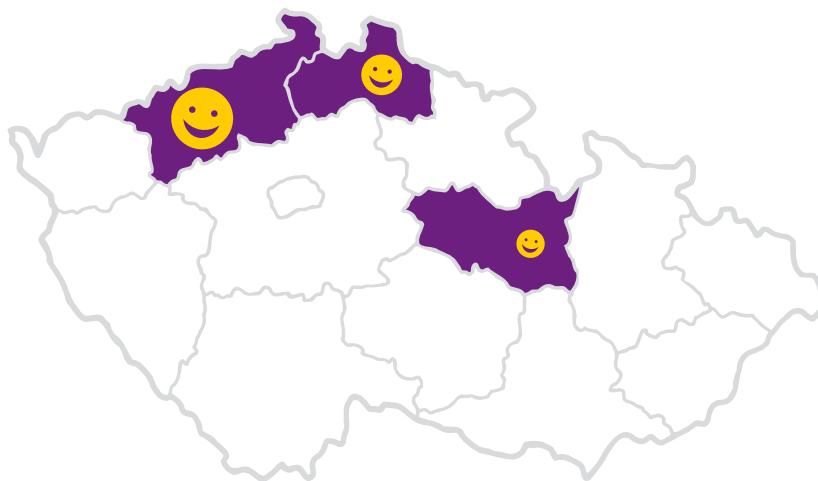
Věkové rozložení přihlášených účastníků

Nejpočetnější skupinou přihlášených účastníků byli při vstupu do projektu mladí lidé ve věku 16–17 let.

Počet zapojených účastníků dle krajů

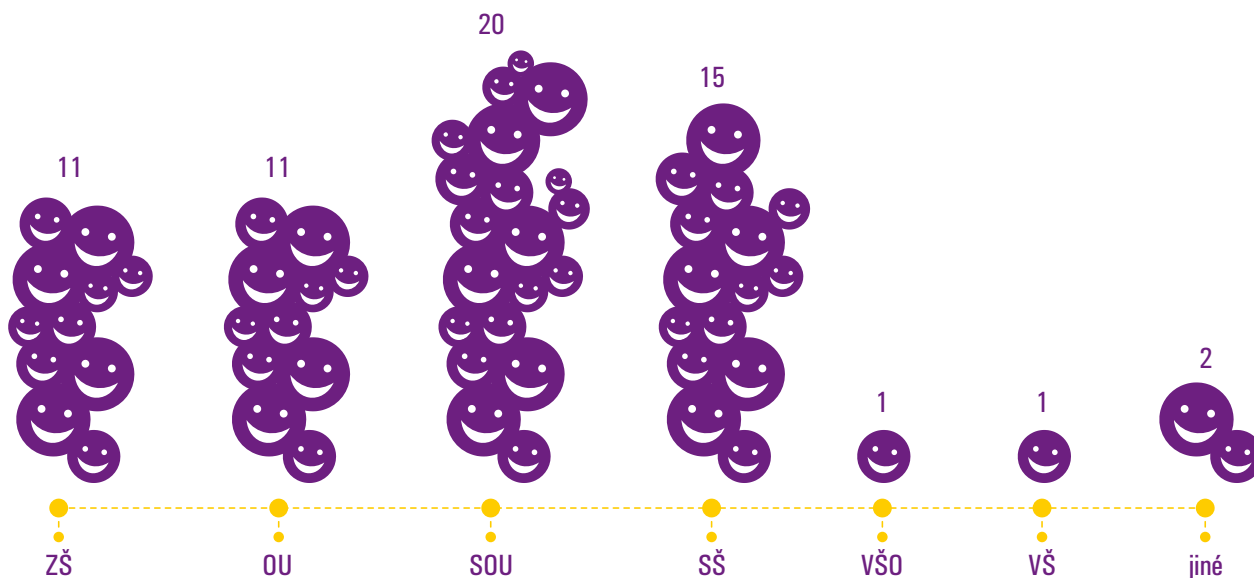
Do projektu byly zapojeny dětské domovy ze tří vybraných krajů, z nichž nejpočetněji byly zastoupeny dětské domovy z Ústeckého kraje.

Ústecký kraj	43
Liberecký kraj	12
Pardubický kraj	8

Vzdělání zapojených účastníků

Účastníci nebyli do projektu vybíráni s ohledem na jejich vzdělání. Skupina byla složena z mladých lidí, kteří nejčastěji studovali střední odborné učiliště nebo střední školu.

VÝBĚR A OSLOVENÍ ÚČASTNÍKŮ

Oslovení účastníků do projektu probíhalo na základě komunikace s vedením ústavního zařízení, které spadalo do regionu jednotlivých krajů. Podmínkou účasti v projektu byl adekvátní věk a možnost dlouhodobého zapojení. Z tohoto důvodu byli vyloučeni ti, kterým bylo **méně než 14 let**, nebo měli závažné výchovné problémy. Pro výběr účastníků do projektu nebylo záměrně stanoveno žádné další kritérium výběru. V dětském domově vedle sebe žijí mladí lidé s různými životními osudy, odlišným stupněm vzdělání i nadání a nerovnou šancí na to, úspěšně se zapojit do normálního života. Chtěli jsme proto umožnit každému z nich přihlásit se do projektu.

Je však zřejmé, že vybraní do projektu bylo již samo o sobě určitým sítím, protože silně problémoví jedinci by pravděpodobně vedením ústavu nebyli uvolněni. Účastníky jsme oslovovali na základě osobní pozvánky formou dopisu, který byl adresován přímo na jejich jméno. Vzhledem k plánované dlouhodobé spolupráci bylo důležité, aby se nám podařilo zmotivovat všechny zapojené a povzbudit je k práci.

Dopis obsahoval kromě pozvánky instrukce k celému projektu a ofrankovanou obálku se zpáteční adresou, která umožňovala účastníkům, aby nám také oni odpověděli formou dopisu. Byl to pro nás jeden ze způsobů, jak se o nich dozvědět více informací. Rozeslání dopisu se nám osvědčilo. Z odpovědí jsme se dozvěděli, jaké jsou jejich nejčastější obavy – zejména z toho, že budou muset v budoucnu odejít z dětského domova; co je v životě baví; jak získávají peníze (zda chodí na brigádu); a hlavně proč se rozhodli zapojit do projektu.

Motivační dopisy

Protože se chci něco nového naučit a chtěla bych pracovat s dětmi. Postupem času bych chtěla mít svůj barák, založit rodinu, mít auto a psa. Studuju obor Prodavačka smíšeného zboží. Jezdím na koni, chodím s kámošem ven nebo jezdím na kole. Ze školy a z děcáku беру peníze. Když si nikdo neověří nějakou věc, kterou jsem neudělala a seřve mě, i když to není pravda. Já se nebojím ničeho, vždy si se vším poradím.

Veronika J.

Dobrý den.

Do tohoto projektu jsem se přihlásil, protože za sebou mám již jeden podobný projekt a chtěl bych si nabyté informace rozšířit. Učím se na Středním odborném učilišti na Opraváře zemědělských strojů a až dostuduji chtěl bych si udělat ještě nástavbu a možná ještě jednu školu. Po studiu bych se chtěl věnovat autům. Ve volném čase jsem nejraději s mými kamarády nebo hraju fotbal a jsem na PC. Peníze nejčastěji získávám z kapesného nebo brigády. Někdy mi peníze pošle i moje mamka.

Nejvíce mě štve lidská chamtivost. V dětském domově mě neštve nic, vše mi tu vyhovuje. Největší radost mi dělá lidské štěstí a když jsou moji blízcí šťastní.

Můj život po odchodu z dětského domova si představuji tak, že si najdu práci, ožením se, budu mít nějaké ty děti, budu žít spokojený život a mým dětem se budu snažit připravit co nejlepší život, aby nemusely prožívat to, co já.

Z čeho mám strach? Tak to je těžká otázka ... Asi největší strach mám z toho, že budu žít život na úrovni mého otce ...

Dan Č.

Já jsem se nepřihlásil dobrovolně, přijel jsem z domova a dozvěděl jsem se, že mě na tento projekt přihlásili. Takže doufám, že se od Vás něco naučím, a že si z toho něco vezmu.

Marcel T.

Dobrý den.

Přihlásila jsem se na tento projekt, abych si udělala nějakou reálnou představu o životě. Jednou bych chtěla pracovat jako servírka. Sto-procentně vím, že se vrátím domů k rodičům! Studuji druhým rokem obor Kuchař – číšník. Ve volném čase hraji hry na PC, chatuji, koukám na televizi, ale ze všeho nejraději spím :-). Peníze dostávám z kapesného, jak z dětského domova, tak ze školní praxe, občas chodím na brigádu jako servírka a dostávám i nějaké peníze od rodičů. Co mě štve? Toho je hodně ... Asi nejvíce některé děti z dětského domova ...

Radost mi dělají přátelé a rodina, ale i lidé z dětského domova. Nic mi nedělá až tak velké starosti, abych měla strach. To bude asi vše.

Naschle na pobytu.
Petra

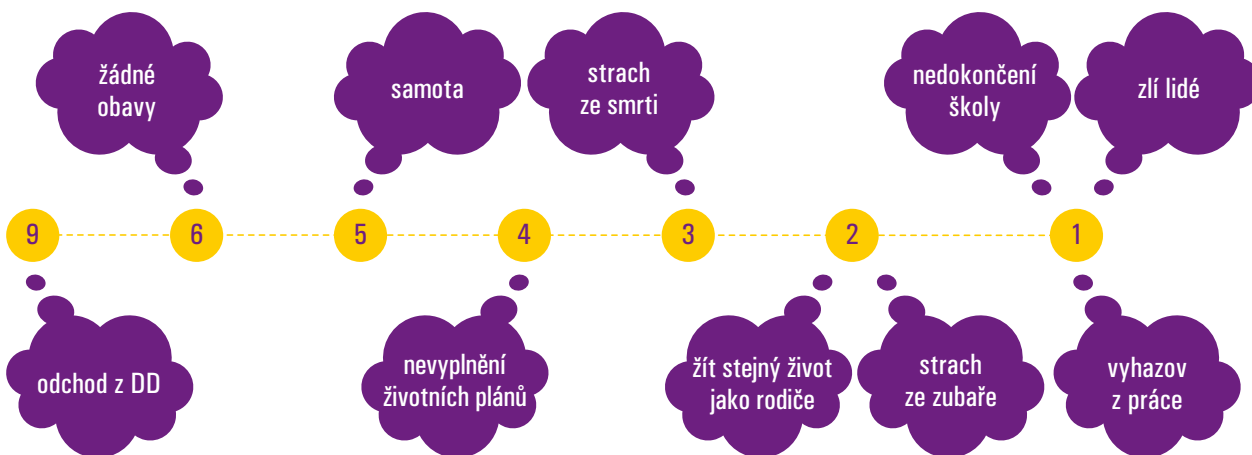
Celková návratnost dopisů byla sice vysoká, avšak ne všichni odpověděli na naše otázky. Získané informace byly však malým krůčkem k navázání přímého kontaktu a výchozím bodem další spolupráce. Následující grafy ukazují, jaké mají účastníci plány do budoucna a jaké jsou jejich největší obavy.

Čím bych chtěl/chtěla v životě být, jaké jsou moje životní plány

(22 účastníků nevedlo žádný údaj)

Nejčastější obavy účastníků

(29 účastníků neuvedlo žádný údaj)

Motivace účastníků byla různá, někteří nám svědomitě napsali, že jsou si vědomi toho, jak bude jednou těžké udělat samostatný krok do života, jiní za zapojením do projektu viděli možnost rozptýlení, výletu do Prahy a získání nových kamarádů.

ZAPOJENÍ VYCHOVATELŮ

Do projektu byli zapojeni i **sociální pracovníci a vychovatelé** ze zúčastněných domovů.

Více se tomuto tématu věnuje kapitola č. 7.

4/ CÍLOVÁ SKUPINA

Tato kapitola se zaměřuje na specifika cílové skupiny, se kterou jsme měli možnost pracovat v rámci projektu a srovnává ji s běžnou populací mladých lidí stejného věku. Zaměřuje se na proces **utváření osobnosti dítěte v ústavním zařízení** a jeho dopady na další vývoj dítěte. Kapitola popisuje různorodé složení skupiny účastníků projektu a kriticky hodnotí, jakým způsobem toto složení ovlivnilo jeho průběh. Zároveň popisuje, na základě jaké motivace se účastníci přihlásili a co bylo pro ně rozhodujícím kritériem.

Složení skupiny je popsáno z pohledu zkušené **psycholožky a současně supervizorky projektu PhDr. Ilony Preslové**.

”

Charakteristika cílové skupiny dětí vyrůstajících v dětských domovech není v odborné literatuře tak detailně popisována, mnohem častěji se uvádějí negativní dopady, které má na mladé lidi zkušenost z dětských domovů, přičemž nelze jednoznačně prokázat, zda tyto negativní důsledky jsou v přímé souvislosti s ústavní výchovou.

*Statistiky uvádějí, že v současné době zaujímá Česká republika v počtu umístovaných dětí do dětských domovů a výchovných ústavů jedno z prvních míst v Evropě. Setkáváme se tedy s vysokým počtem dětí, které vyrůstají **mimo rodinné prostředí** a jsou odkázány na péči těchto zařízení. Důvody, které vedou k umístění dítěte do dětského domova a k nařízení ústavní výchovy, bývají velmi odlišné.*

*Velké procento dětí přichází jako nechtěné z nefungujících rodin, nebo přímo z kojeneckých ústavů. V posledních letech dochází k jevu, kdy jsou do dětských domovů umístovány děti z rodin, které nejsou schopny **materiálně** zabezpečit potřeby dítěte. Tento faktor se patrně výrazně podílí na velkém počtu dětí v dětských domovech při porovnání s ostatními evropskými zeměmi. V zařízeních pak žijí vedle sebe děti, které rodiče nemají, ať už z důvodu úmrtí, zbavení rodičovských práv aj., a děti, které rodinu mají, vědí o ní a případně ji i navštěvují. Tento fakt ovlivňuje nejen postoj dětí vůči dětskému domovu a vychovatelům, ale i vůči hodnotám a službám, které jim zařízení zprostředkuje a nabízí, a navíc má tato skutečnost vliv také na řešení a zvládnutí jejich odchodu z dětského domova při dosažení plnoletosti.*

*Na utváření osobnosti dítěte v ústavním zařízení má do značné míry vliv **věk**, ve kterém bylo dítě do ústavní péče umístěno. V neposlední řadě dítě výrazně ovlivňuje **atmosféra a celkové ladění dětského domova***

””

stejně tak, jako nás všechny ovlivňuje atmosféra a prostředí rodiny, ve které jsme vyrůstali. Z tohoto pohledu je jedním ze zásadních faktorů **osobnost vychovatelů**, jejich přístup, schopnost s dětmi komunikovat, přijímat je a předávat jim hodnoty, které uznávají. Jinak bude vyrůstat dítě, které v dětském domově prožilo celé dětství se stejnými vychovateli, se kterými si vytvořilo vztah, a jinak dítě, které stříдалo nejen ústavní zařízení, ale mělo navíc smůlu, že jeho vychovatelé měnili zaměstnání nebo byli často střídání a přemístováni. V druhém případě nebudou **vztahy** tak emocionálně silné, aby bylo v rámci dospívání nutno se s nimi vyrovnávat a odpoutávat se od nich, což je jeden z nutných procesů, které si rodina s dítětem prožívá.

Jako jedna z uváděných charakteristik dětí z dětských domovů bývá **nižší úroveň dosaženého vzdělání**, s čímž souvisí **nižší sebehodnocení**, a to společně s nedostatečnými citovými vazbami může vést k ještě většímu významu „party“, často rizikovější, než bývá u ostatních vrstevníků.

V rámci sociálního učení je uváděna u mladých lidí s ústavní péčí **nižší sebedůvěra**, která souvisí se **zkresleným oceňováním a vnímáním** vlastní osobnosti, **zvýšená citová nestabilita**, **obtížné zvládnání zátěže a stresu**. V oblasti vztahů bývají tito lidé často nejistí či špatně orientovaní s neadekvátní tolerancí vůči sobě a druhým. Od společnosti **očekávají toleranci** pro svou osobu („jsem z děčáku“), ale zároveň se často za tento fakt stydí.

PROFIL ÚČASTNÍKŮ

Mladí lidé, kteří se zúčastnili našeho projektu, se v těchto nastíněných faktorech příliš **nelišili** od běžné populace. Potvrzovalo se, že velmi záleží na okolnostech, důvodech a věku, kdy bylo dítě do dětského domova umístěno, jak toto zařízení bylo schopno akceptovat, jak úspěšně proběhla **adaptace dítěte na dětský domov** i na fakt odebrání z rodiny.

V průběhu projektu jsme měli možnost pracovat s různorodou skupinou, potvrdilo se však, že do značné míry se účastníci příliš nelišili od standardních dětí v dětském domově. Zajímavým projevem u účastníků, který nejsme schopni hodnotit s ohledem na výskyt u dětí obecně v ústavních zařízeních, byly časté a výrazné **výkyvy nálad**, **obtížné soustředění** a **malá výdrž** u zadaného úkolu, roztekanost a zvýšená **citlivost na neúspěch** a nepřijetí.

Specifický faktor, který do velké míry ovlivňoval metody i průběh jednotlivých technik, byl velký **rozdíl mezi intelektovými schopnostmi** účastníků. Do projektu byly zapojeny osoby studující střední školy, které by při podnětném prostředí měly kapacitu na studium na VŠ, společně s dětmi, které projevovaly, asi i díky původnímu sociálnímu zázemí, velké výkyvy ve výkonech a schopnostech, a zároveň děti, které byly ve výkonnosti velmi slabé a navštěvovaly speciální školy.

Tato značná odlišnost dětí je něco, s čím se dětské domovy a výchovné ústavy setkávají velmi často, protože děti přicházejí z různých rodin a za různých okolností. Naopak v běžných rodinách bývají, až na výjimky, děti v určité korelaci s intelektovou kapacitou jejich biologických rodičů, což usnadňuje i výchovné přístupy a požadavky, ale i pochopení ze strany rodičů.

Tato rozdílnost účastníků měla své **pozitivní i negativní stránky**. Především v technikách, které byly zacíleny na určitý výkon či zvládnutí úkolu, museli ti schopnější čekat na to, až bude vše důkladně a opakovaně vysvětleno těm méně schopným, anebo ve skupinových technikách byli limitováni ve výkonu profilem skupiny. Díky tomuto faktoru musely být techniky vybírány s ohledem na to, aby úkol byli schopni všichni účastníci nejen pochopit, ale i zvládnout. Je zřejmé, že při vyrovnanějším profilu skupiny by teoreticky mohli schopnější účastníci zvládat i náročnější úkoly a vše by pro ně mohlo mít větší přínos. Lektori museli věnovat pozornost tomu, aby méně úspěšní účastníci nezažívali opakovaně neúspěch, a neztráceli tak motivaci a chuť do dalších úkolů.

Na druhé straně tato různorodost skupiny mnohem více napodobovala **realitu života**, kdy se ti méně schopní setkávají s výkonnějšími a musejí se naučit společně vycházet a soužit. Jedním z příjemných a emočně silných zážitků všech, kteří se na projektu zúčastnili, bylo postupné **vnitřní sžívání skupiny** a její citlivé pomáhání, empatie a ohled vůči těm účastníkům, kteří ne vždy stačili zvládat a plnit požadavky.

Na základě popisovaného projektu nelze vyvodit jeden obecně platný závěr nebo doporučení, jak v podobných projektech vytvářet složení skupiny. Vždy bude rozhodující, **co je cílem** projektu, zda jde pouze a výlučně o získání informací, nácvik dovedností a kompetencí, anebo zda je možné do projektu začlenit i další sociální a osobnostní vlivy a pracovat s nimi. Jedním z faktorů, které je nutné brát v úvahu, je **délka projektu** a množství hodin, které spolu účastníci stráví. V časově omezených projektech se nestihnou vytvořit sociální vazby a není možné zpracovat přílišnou odlišnost ve schopnostech, která poté může být některými účastníky negativně vnímána.

Dalším faktorem ovlivňujícím rozhodování pro skladbu účastníků je **počet osob** v jedné skupině. Při malém počtu je možné zvolit individuální přístup podle potřeb jednotlivců, při velkém je nutno počítat s utvořením určitých podskupin, což může být prostor pro další možnosti práce, ale také pro nedostatečnou vazbu mezi účastníky. Při práci s touto cílovou skupinou se nabízí **paralela se školní třídou** – při dobré atmosféře a komunikaci v kolektivu a s kvalitním profesionálním učitelem lze zvládnout ve třídě několik slabších či problémových dětí a naopak.

Pro zvládnutí výše uvedeného lze doporučit, aby lektori byli, alespoň orientačně, s intelektovým, osobnostním a rodinným profilem účastníků obeznámeni již od počátku, a mohli se tak na složení skupiny předem připravit.

5/ PRÁCE S CÍLOVOU SKUPINOU

Pátá kapitola se věnuje zapojení **lektorského týmu a postupu práce s cílovou skupinou** jak z pohledu realizátora, tak i zapojených lektorů. Prvotní podoba projektu počítala také se zařazením **počítačových kurzů**, protože tzv. počítačová gramotnost, ovládání počítače a jeho programů v životě, patří dnes k základním dovednostem. Řada dětských domovů je v dnešní době vybavena kvalitní výpočetní technikou, nicméně klienti dětských domovů k nim mají často jen omezený přístup. Několik aktivit v průběhu projektu potvrdilo, že řada účastníků má velmi povrchní znalost výpočetní techniky. Osobní počítač využívají pouze k surfování, napojení na sociální sítě a hraní počítačových her. Neumí jej efektivně používat k vytvoření jednoduchého dokumentu, vyhledání pracovních nabídek na webových stránkách, užitečných informací apod. Nakonec ale nebyly tyto kurzy v konečné fázi poskytovatelem grantu schváleny a finální podoba obsahovala tedy „pouze“ již uvedená stěžejní témata: „Vztahy“, „Práce“, „Finance“ a „Bydlení“.

Nutno podotknout, že jsme měli možnost v projektu pracovat se dvěma naprosto odlišnými skupinami. V první skupině se sešel tým lidí, kteří mezi sebou rychle navázali blízké vztahy, nebáli se projevit svůj názor, byli aktivní, pohybově nadanější a hrají, ale zároveň mezi nimi bylo více hyperaktivních jedinců, a bylo proto nutné skupinu častěji „korigovat“. Druhá skupina vystupovala ve svých projevech mnohem umírněněji. Početně menší skupina se skládala převážně z jednotlivců, kteří se tolik neprojevovali ve svých názorech. Nebyli mezi nimi výrazní jedinci, kteří by byli tahouny skupiny, a také mezi nimi bylo více těch, kteří už v minulosti podobný projekt absolvovali. Jak ale potvrdila naše zkušenost, ti, kteří podobný projekt absolvovali, nedisponovali výrazně odlišnými dovednostmi oproti jiným. Zároveň se nám podařilo v této skupině navázat užší vztahy s účastníky a vzájemně se lépe poznat.

Pro obě skupiny bylo typické, že v nich byli zastoupeni „pomalejší“, kteří vyžadovali jiný přístup, a bylo proto zapotřebí jim zadání úkolu několikrát zopakovat. Každá skupina na přítomnost „pomalejších“ reagovala jinak. První skupina, ve které byli více zastoupeni „tahouni“ a „komedianti“, zpočátku na slabší a méně chápavější jedince reagovala podrážděně a lektoři museli několikrát zasahovat, nakonec se ale skupina sžila a bystřejší pomáhali slabším.

Jednou ze zásadních věcí pro správné fungování projektu byl **výběr kvalitního lektorského týmu**. Vzhledem k náročnému programu, na kterém se podílelo několik lidí, bylo třeba jasně definovat role každého participujícího člena v projektu. Velkou pozornost zasloužil výběr lektorského týmu. Prvotní plán počítal s tím, že lektorský tým bude tvořit čtveřice stálých lektorů, kteří by obsáhli všechna zvolená témata. Při přípravách prvního setkání se však ukázalo, že je zapotřebí do každého bloku zařadit externisty a odborníky na dané téma, kteří program kvalitně zvládnou a zároveň i obohatí o poznatky z praxe. Zpočátku jsme se obávali, že střídání lektorů vyvolá mezi účastníky nevoli. Ukázalo se ale, že

poznávání nových tváří je určitým zpestřením, díky kterému měl každý blok jinou dynamiku a účastníci se mohli vždy těšit na nový program.

Pro **úvodní motivační setkání** jsme zvolili lektory, kteří mají více zkušeností se zážitkovými a outdoorovými technikami. Jejich úkolem bylo odbourat případné zábrany, které mohly přirozeně v novém kolektivu vzniknout. Důležité bylo, aby se jednotliví účastníci poznali a naučili se spolupracovat. Pro školičí blok „Vztahy“ jsme oslovili **psycholožku Mgr. Ivetu Jonášovou**, která si povídala s chlapci a děvčaty na téma normální sexuální chování, sexuální nemoci aj. Do bloku „Práce“ jsme zapojili **psychologa Mgr. Jana Dobeše a personalistu a konzultanta Leo Dittmanna, MBA**. Jejich úkolem bylo pro účastníky připravit reálné pracovní pohovory, které každý absolvoval. Pro blok „Práce“ jsme oslovili dva dospělé mladé muže, kteří mají za sebou zkušenost dětského domova a přišli našim účastníkům vyprávět o tom, jaké bylo opustit dětský domov a muset se postavit na vlastní nohy. *Rozhovor v příloze.*

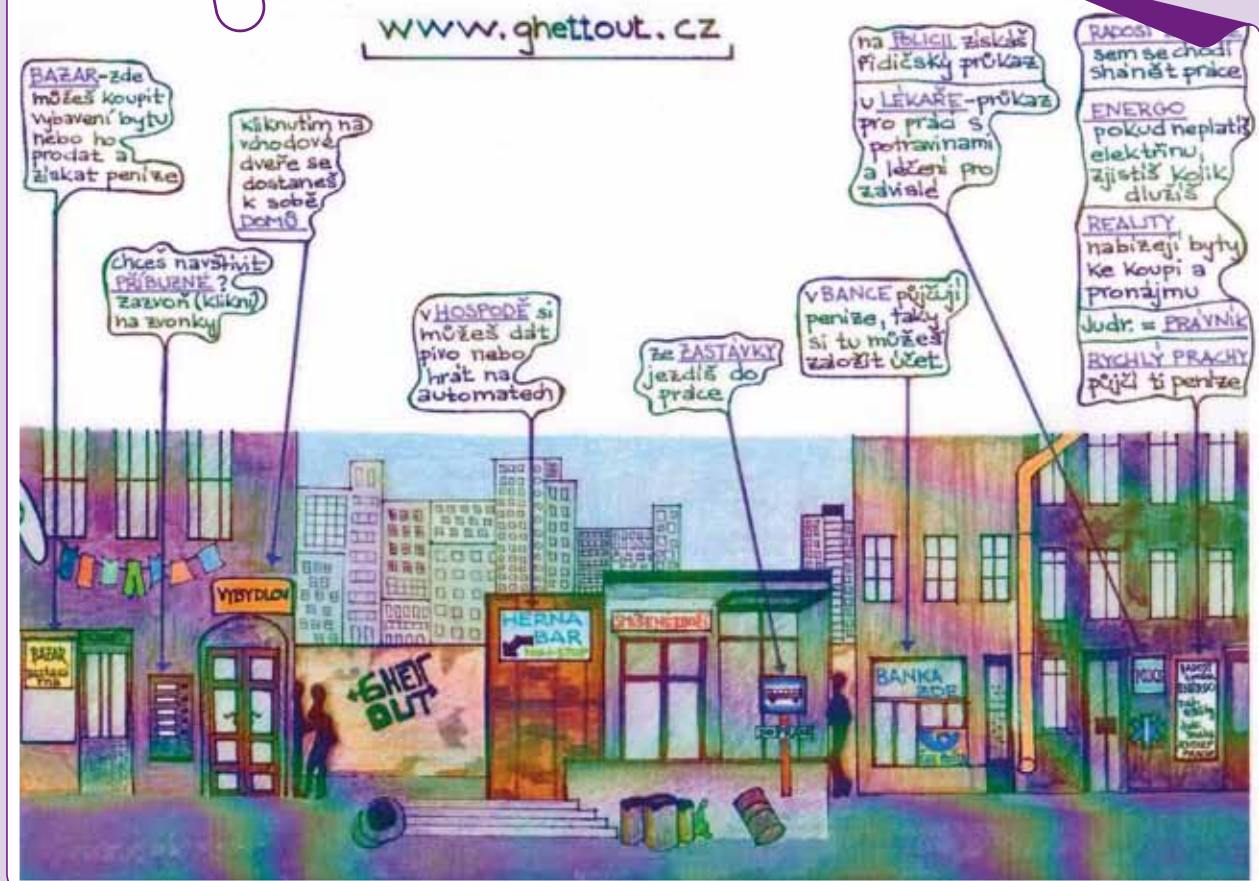
Závěrečné setkání v Doksech

Do bloku „Finance“ jsme s pomocí **lektorů plzeňské organizace Tady a Ted, o. p. s.** zařadili hru **Ghettout**, která simulovala prostředí sociálně vyloučených rodin i jedinců na okraji společnosti. Pro setkání, které řešilo otázku bydlení, jsme připravili ve spolupráci s **Domem na půl cesty DOM8 a Armádou spásy v ČR** exkurzi do jednotlivých zařízení. Začlenění exkurze bylo sice náročnější na koordinaci celého programu a vyžadovalo výše uvedené rozdělení činností i rolí, ale ve výsledku přispělo k větší efektivitě vzdělávacího procesu i celého projektu.

REFLEXE HRY GHETTOUT

Trenažér životních strategií jsme do projektu zařadili pro zpestření celého programu a se záměrem účastníkům ukázat, co znamená sociální vyloučení a jaká z něj vede cesta ven. Zároveň hra nabízela pohled na životní situace, ve kterých by se mohli účastníci v nejkritičtějším období ocitnout.

Na začátku příběhu je muž, jehož rodina žije v bytě ve čtvrti zvané Vybydlov, kterou chce jeho majitel srovnat se zemí. K dispozici má osm tisíc korun, se kterými musí vyžít. Do roka musí sehnat peníze nebo zdroj příjmů

na nový byt. Muž vychází na ulici a tam je na něj přichystána celá řada lákadel, například restaurace, dealeri drog nebo herny, kterým musí odolat a zároveň se postarat o ženu a děti. Muž si musí najít práci, udržet si ji, začít šetřit peníze, neupadnout do dluhů, jinak mu exekutoři zabaví celý majetek. Po hře následuje diskuse o tom, proč děti reagovaly právě tímto způsobem. Autoři: realizátoři hry Ghetout.

Z reakcí účastníků „Už vím jak“ vyplynulo, že cítili odpovědnost za svou postavu ve hře a za její rodinu. Nejvíce je bavilo shánět si práci a brigády, vydělávat peníze, chodit na pivo a hrát automaty. Na hře je rozčilovalo, když byli vyhozeni z práce, i to, že řidičský průkaz nikdo neobdržel napoprvé. Úkolem hráčů bylo také sledovat náladu postavy a zvládnout relativně krátký herní den, v němž se toho nedalo mnoho stihnout. Většina dětí ale uznala, že tak to nejspíš chodí i v reálném životě. Také se ve hře dozvěděli, jaké nástrahy na ně číhají a jaké jednání je ve vypjatých situacích vhodné a které naopak nežádoucí.

Dle zkušeností realizátorů hry hráli účastníci „Už vím jak“ hru o poznání zodpovědněji než děti ze sociálně vyloučeného prostředí a děti ze středních škol. Bylo na nich znát, že mají vnuknuty silné představy o tom, co se smí a nesmí. **Na tento fakt jsme v projektu často naráželi a často si kladli otázku, zda jsou tyto představy zvnitřněné, nebo jen dobře naučené.**

Peníze účastníci sháněli povětšinou legální cestou (zaměstnání se smlouvou, brigády), jen málokdo využil práce načerno. Obecně se hráči báli půjčovat si peníze, a když už si někdo půjčil, vše poctivě a včas splatil. Exekutor se ve hře objevil jen asi ve dvou případech.

Hráči nejvíce využívali agenturu Radost z práce, lékaře, policii a hospodu. Jen málo z nich se stalo závislými na alkoholu nebo drogách, na druhou stranu je zaujaly automaty. Hráči dospěli k závěru, že v takové situaci by jim v reálném životě nejvíce pomohla pracovní agentura, právník, policie, realitní kancelář, popřípadě půjčka v bance. Dá se tedy říci, že si ve hře vedli dobře a věděli si rady.

Naše hráče ve hře nejvíce překvapilo, když byli vyhozeni z práce, a dále to, že museli sledovat náladu postavy a udržovat ji dobrou, protože pokud byla špatná, nic se jim nedařilo. Mnoho z nich uvedlo v eva-
luačním dotazníku, že je hra velmi blízká skutečnému životu.

ŠKOLICÍ MATERIÁL A DIDAKTICKÉ POMŮCKY

Naším cílem bylo, aby si každý z účastníků po absolvování programu mohl odnést **studijní materiál**, který mu v případě potřeby poskytne určitou podporu a důležité kontaktní údaje. Proto jsme pro každého účastníka připravili složku, která se postupně naplňovala tak, jak účastník absolvoval jednotlivá setkání. Na konci projektu složka účastníkovi zůstala. Pro každé jednotlivé setkání jsme sestavovali společně s lektory pracovní listy a studijní podpůrné materiály. Žádná ucelená „učebnice“ pro mládež odcházející z ústavní péče neexistuje, bylo tak na nás, abychom na míru účastníků sestavili srozumitelný materiál, který obsahoval to nejdůležitější k tématu. Snažili jsme se mít vždy aktuální údaje, a proto jsme pracovali s reálnými formuláři a odkazovali na organizace, případně zařízení, která osobně známe, a snažili jsme se navodit co největší autenticitu.

Nejčastěji jsme pracovali s **didaktickými pomůckami** typu flipchart a dataprojektor a používali jsme různé výtvarné pomůcky a pracovní listy, které byly na dané téma předem vytvořeny. Pro každý blok jsme vytvořili **souhrnný výstupní materiál**, ve kterém byly obsaženy ty nejdůležitější základní informace k probranému tématu. Pro zpracování výstupů jsme vycházeli také z informací, které jsme průběžně získali od samotných účastníků, a řadu z nich jsme tím rovněž uváděli na pravou míru. Naší snahou bylo jednoduchým a přehledným způsobem předat takové informace, které pomohou mladému člověku v prvních samostatných krocích v životě za branami ústavního zařízení. Studijní materiály jsme rozšířili o různé typy brožur, např.: „Půjčuješ si? Zaplatíš!“, která byla vydaná v rámci stejnojmenné kampaně a vysvětluje základní pojmy k tématu „Finance“, informuje o tom, jak se nezaplatit, ale i jak si počínat, když už člověk zadlužený je apod. Protože jsme často naráželi na **neznalost běžných termínů** jako „prezentace“ nebo „interview“ a **zkratky** typu **CV, PSČ aj.**, vytvořili jsme pro každý vzdělávací blok zvláštní slovníček pojmů. Často jsme také na začátku školicího bloku použili rychlý krátký **testík**, abychom zjistili, jak jsou na tom účastníci s informacemi o daném tématu, a abychom tak sjednotili význam používaných odborných slov. Předěšili jsme tak případným nedorozuměním.

Vzhledem k naší spolupráci se **Střediskem náhradní rodinné péče, o.s.** na jiných projektech jsme využili **e-learningového kurzu Odcházím**, který středisko na svých webových stránkách provozuje. Kurz obsahuje sadu testů, jež mají hravou formou informovat o základních pojmech a situacích, se kterými se mladí lidé setkají na své vlastní životní cestě. Kurz byl zajímavým doplněním projektu a účastníci si na webových stránkách www.odchazim.cz mohli ve volném čase zkusit různé úkoly a listovat užitečnými odkazy.

”

PRÁCE SE SKUPINOU

Autoři: Bc. Alžběta Kačabová a Bc. Pavel Kaplan, lektori

Jak to tak bývá, i v naší pracovní skupině byli výrazní jedinci, kteří se chtěli dozvědět nové informace a přistupovali k aktivitám s chutí a zájmem. Součástí jakékoliv pracovní skupiny jsou ale i tací, kteří chtějí z povinnosti splnit zadání a co nejrychleji mít vše za sebou. Složení účastníků se odlišovalo jak věkem, tak i rozumovými schopnostmi. Bylo proto velmi důležité věnovat velkou pozornost rozdělení účastníků do menších pracovních skupin, aby skupiny byly vyvážené a jednotlivé aktivity přínosné pro všechny zúčastněné. Velké intelektové rozdíly účastníků měly občas negativní dopad na atmosféru ve skupině. S tímto faktem bylo třeba počítat při přípravě scénářů vzdělávacích akcí. Rozdělení účastníků do menších pracovních skupin se v případě aktuální potřeby měnilo, čímž se zohledňovaly intelektové rozdíly. „Dělení na bystřejší“ bylo častým tématem našich týmových schůzek. Po čase jsme dospěli k názoru, že není vhodné tímto způsobem skupinu dělit. Účastníci byli na samotné dělení velmi citliví a tento způsob rozdělení často zapříčiňoval konflikty. Díky zapojení několika dospělých, kteří pomáhali slabším jedincům, se tyto rozdíly postupně vyrovnaly.

V porovnání cílové skupiny s **běžnou populací** byly vnímány největší rozdíly v přemýšlení nad zadanými úkoly a využívání informací v praxi. Dítě, které vyrůstá v rodině, se už v poměrně nízkém věku setkává s běžnými situacemi, např. samostatně umí nakupovat, ví, co kolik stojí atd. Naším účastníkům chyběla základní orientace v reálném světě, odpovídající jejich věku a některé běžně užívané termíny jim přišly cizí a neznali je.

Na stranu druhou, všechny zapojené překvapila skutečnost, s jakou upřímností a beze strachu uměli účastníci vyjádřit svůj názor. Tento fakt ulehčoval práci lektora a přispíval k většímu porozumění.

Na základě získaných zkušeností se nabízí otázka, jak by mělo vypadat **ideální složení účastníků** dalšího podobného projektu. V ideálním případě by bylo vhodné znát anamnézu každého účastníka, jeho chování, zázemí apod., optimálně si o jeho případných problémech promluvit s nejbližším vychovatelem nebo vedoucím domova a dbát pečlivě na složení skupiny.

Velkou roli ve výběru účastníků pro takovýto projekt hraje samotný faktor **motivace**. Motivovaný účastník bude s největší pravděpodobností lépe spolupracovat na daných úkolech, více si zapamatuje a informace bude umět v budoucnu lépe využít. Motivace hrála velkou roli i v našem projektu. Do „Už vím jak“ byli zapojeni i takoví jedinci, kteří i přes naši veškerou snahu je o všem informovat přesně nevěděli, co takový projekt obnáší a proč by se ho měli účastnit. Tento „rozdíl“ se však smazal prvním společným setkáním, které všechny příjemně naladilo na „podobnou vlnu“ a na následující setkání už přijela skupina nadšených mladých lidí. Jak se ukázalo, na motivaci se muselo pracovat průběžně, každý blok připravovat trochu jinak a co nejvíce se samotnými účastníky komunikovat a dotazovat se jich. **Ztráta motivace** je obecně častým jevem, který se projevuje u jedinců žijících dlouhodobě v ústavní výchově, a je proto důležité motivaci vhodným způsobem rozvíjet a pracovat s ní.

Jako velké poučení do budoucna se ukázalo zapojit do podobného projektu pouze ty, kteří mají max. dva roky do plánovaného odchodu z ústavního zařízení. Vědomí, že za přesně stanovenou dobu odcházím a musím se s touto situací vypořádat, podstatně mění přístup k práci a dopad samotného vzdělávacího projektu na dospívajícího mladého člověka.

6/

OBSAH TÉMATICKÝCH VZDĚLÁVACÍCH BLOKŮ

Na náplni vzdělávacího bloku a výběru jednotlivých aktivit spolupracovali lektori s realizačním týmem. Každý blok vznikl samostatně a pružně reagoval na potřeby a složení každé skupiny účastníků. Program obsahoval několik stěžejních bodů (témat), které tvořily jeho hlavní kostru a byly doplněny o odlehčovací a pohybové aktivity a zábavné hry. Následující kapitola vychází z podkladů a technik, které ke každému bloku zpracovali a vybrali hlavní lektori Bc. Alžběta Kačabová a Bc. Pavel Kaplan.

ŠKOLICÍ BLOK „VZTAHY“

Téma školicího bloku „Vztahy“ je velmi důležité pro fungování člověka na tomto světě. Jedinec se pohybuje ve společnosti ostatních lidí, ať už je to rodina, vrstevníci, učitelé nebo vychovatelé z dětského domova. Pro člověka jsou mezilidské vztahy nesmírně důležitou součástí života, a proto jsme zařadili tento blok jako první téma našich společných setkání v Praze. Jak se dalo předpokládat, téma „Vztahy“ prostupovalo každým dalším navazujícím blokem, a mohlo by se tak stát námětem pro samostatný projekt. Naším cílem bylo účastníky připravit také prakticky na zvládání různých životních situací, a proto jsme si stanovili jen několik bodů, které jsme považovali za stěžejní vzhledem k charakteru projektu.

Program byl zaměřen zejména na komunikaci, vzájemnou toleranci, sebepoznání a životní plány do budoucna. Velmi přínosná a pro účastníky velmi atraktivní byla diskuze o sexu.

CÍLE

Cílem bylo vytvořit program zaměřený především na rozvoj osobních vztahů. Využívalo se aktivit soustředujících se na odbourání prvotních rozpaků (icebreakers), soutěží i aktivit orientovaných na vzájemné poznávání jednotlivých členů skupiny. Díky aktivitám zaměřeným na legraci a silný hodnotný zážitek získali její účastníci první důležité společné prožitky a společné pozitivní zkušenosti. Při sestavování scénáře jsme vycházeli ze svých zkušeností a odborných znalostí, které se vztahovaly k cílové skupině. Lektori využili svých zkušeností z realizování zážitkových kurzů a programu primární prevence sociálně nežádoucích jevů na základních školách.

Cílem lektorů bylo posílit u účastníků vztah k sobě samotnému (vzájemné poznání, uvědomění si svých silných a slabých stránek, sebehodnocení a sebevědomí) a k okolí (druhy autorit, řád, pravidla, normy, zneužití autority, předsudky). Důležitá část programu byla věnována partnerským vztahům, komunikaci a řešení konfliktů. Jedno celé odpoledne jsme věnovali tématu sex, partnerský vztah a sexuální nemoci, na které jsme pozvali odbornici psycholožku Mgr. Ivetu Jonášovou.

PROGRAM A OBSAH

- **BRAINSTORMING** – zamyšlení se nad tématem partnerský vztah, jeho fungováním a pravidly.
- **PARTNERSKÝ VZTAH** – tolerance, co je ideální vztah, co dělat pro funkční partnerský vztah. Techniky na poznání druhého pohlaví a uvědomění si rozdílů.
- **SEBEPOZNÁNÍ A KOMUNIKACE** – techniky na zjišťování silných a slabých stránek, v čem jsem dobrý, sebehodnocení, jaký jsem. Bez znalosti sebe sama a bez toho mít rád sebe sama není možné navazovat žádné další vztahy.
- **VZTAH K OKOLÍ** – rozdíly mezi formálními a neformálními vztahy a vztahy k autoritě. Techniky „Jaké jsou moje hranice“ na vymezení osobního prostoru a prostoru pro druhého.
- **PLÁNOVÁNÍ ŽIVOTNÍCH KROKŮ A ÚKOLŮ** – výtvarná technika určená na zamyšlení nad svým životem po odchodu z dětského domova. Výtvarné ztvárnění vybraných důležitých aspektů, které mohou dospívajícího člověka ovlivnit v jeho cestě k samostatnosti. Smyslem této aktivity bylo účastníky seznámit s jednotlivými reálnými etapami života, které je čekají po odchodu z ústavní péče.

Pořadí technik bylo zvoleno tak, aby se střídala náročnost a způsob práce. Téma „Vztahy“ je velmi obsáhlé, a proto bylo potřeba jasně vymezit a stanovit oblasti, kterými se budeme v rámci školení zabývat. Při výběru témat jsme zohlednili nejčastější situace, se kterými se dospívající člověk setkává a jejichž pochopení a zvládnutí mu pomůže na cestě k samostatnosti.

Vycházeli jsme z vlastních zkušeností, z toho, co se nám osvědčilo ze zážitkových kurzů pro vyšší odborné školy, a z programů vztahujících se k primární prevenci sociálně nežádoucích jevů na základních školách. Zařadili

jsme individuální práci a práci ve skupinkách např. **formou brainstormingu**. Během brainstormingu účastníci pracovali skupinově a odpovídali na otázky vztahující se k tématu. Následovala prezentace odpovědí a společná řízená diskuze s cílem propojit známé informace s reálným životem za branami dětských domovů.

POUŽITÉ TECHNIKY

Scénář vzdělávací akce byl rozdělen do **10 základních bloků**. Program zahajoval **úvodní rituál**, během kterého se lektoři, účastníci i zapojení vychovatelé představili. Pro navození příjemné atmosféry byly do programu zařazeny **seznamovací hry**.

UKÁZKA TECHNIKY – GENDEROVÝ DOTAZNÍK

Ideální partner/ka

věrný/á,
upřímný/á,
hezký/á,
zábavný/á,
inteligentní,
tolerantní (hranice),
spolehlivý/á.

Jaké jsou vhodné možnosti rozchodu?

dopis,
slovně,
sex narozloučenou,
SMS,
večeře,
výlet,
kino,
procházka,
kalba,
na lodi (Titanic),
na balkóně,
v obchodních centrech.

Charakteristika

Tipovací a zároveň informační hra sloužící k zamyšlení se nad druhým pohlavím, ale i sám nad sebou. Rozvíjí komunikaci a informovanost.

Cíle

1. uvědomit si rozdíly mezi chlapci a děvčaty, slyšet názory a pohledy ostatních účastníků,
2. zábava,
3. trénink komunikace a argumentace,
4. být tolerantní k názorům ostatních.

Realizace

Účastníci byli rozděleni podle pohlaví do dvou skupin, které pracovaly individuálně. Úkolem bylo pokusit se odhadnout, co je typické pro chlapce a co pro dívky, a zamyslet se nad otázkami, které se týkaly druhého pohlaví. Dívky odpovídaly na otázky týkající se chlapců a naopak.

Celkem měl Genderový dotazník 12 otázek (6+6), které četli lektoři:

1. nejoblíbenější chlapecký nápoj,
2. nejoblíbenější dívčí nápoj,
3. typický dárek pro chlapce od dívky,
4. typický dárek pro dívku od chlapce,
5. nejtypičtější chlapecký sport,
6. nejtypičtější dívčí sport,
7. nejméně oblíbená domácí práce u dívek,
8. nejméně oblíbená domácí práce u chlapců,
9. typický koníček pro chlapce,
10. typický koníček pro dívku,
11. typická věta chlapců,
12. typická věta dívek.

Po přečtení všech otázek probíhalo vyhodnocení a prezentace odpovědí. Nejvíce shodných odpovědí bylo hodnoceno jedním bodem. Nejčastější odpovědi lektoři napsali na flipcharty, se kterými se pracovalo následující den, aby chlapci věděli, co o nich psaly dívky, a naopak. Navazovala společná řízená diskuze, během níž si navzájem všichni odprezentovali své závěry.

Způsob práce

Práce byla individuální, lektoři pouze rozdali pomůcky a zadali, případně vysvětlili instrukce. Poté působili v roli moderátorů, kteří obsah a způsob prezentace a diskuze řídili.

Délka

Celkově aktivita trvala cca 25 minut.

Materiály a pomůcky

- papíry a tužky pro každého účastníka,
- flipcharty,
- fixy.

1* Zhodnocení

Během techniky se osvědčila nejdříve práce jednotlivců, kdy každý pracoval sám za sebe a se zájmem. Pro tuto aktivitu bylo vhodné skupinu rozdělit podle pohlaví, čímž se zmírnil pocit „studu“ při probírání citlivějších témat. V každé skupině panovala celkově příjemná atmosféra a s účastníky se velmi dobře pracovalo.

Při této aktivitě nás překvapilo, jak velký měli účastníci zájem o to, dozvědět se, jak je vidí druhé pohlaví. Účastníci byli v průběhu diskuze velmi aktivní, doptávali se, byli schopni si naslouchat a respektovat názory druhých.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

Program byl pro účastníky celkově dost náročný. Zčásti to bylo tématem „Vztahy“, které je velmi obsáhlé a vyžaduje velkou koncentraci a nasazení. Zároveň je to jedno z nejdůležitějších témat, protože mezilidské vztahy se dotýkají každé oblasti lidského života. Ukázalo se jako velmi vhodné zvolit právě „Vztahy“ za úvodní téma projektu. Spontánně se podařilo každou skupinu dobře pracovním naladit, účastníci měli možnost svobodně se projevit, nikdo je za jejich názor nehodnotil a můžeme říci, že se podařilo navázat velmi cenné vztahy s každým zapojeným.

Z technik se velmi osvědčil **brainstorming**, kde se každý mohl volně vyjádřit k tématu, a snadno se tak dalo zjistit, jaké jsou znalosti a povědomí o daném tématu. Během diskuze se ukázalo, že účastníci jsou poměrně informovaní, ale nejsou schopni aplikovat informace v reálném životě..

REFLEXE DISKUZE NA TÉMA SEX A PARTNERSKÉ VZTAHY

Pro odbourání možného ostychu jsme účastníky rozdělili dle pohlaví do menších skupinek. **Psycholožka Iveta** začala diskuzi nejdříve pár zvědavými dotazy a poté měli účastníci možnost se anonymně zeptat na to, co je zajímavé v oblasti sexu, sexuálního chování a nemocí.

Jak se pozná,
že spolu dva lidé chodí?

držením se za ruce,
líbáním,
oslovováním zdvořilými,
přístupem k partnerovi,
radostí,
přístupem k jiným klukům/děvkám,
zamilovanými pohledy,
vyhledáváním společnosti partnera,
telefonováním, SMS,
vyhledáváním soukromí,
ochranou partnerky,
důvěrou partnera,
kreslením srdíček,
kupováním různých dárků,
lichotkami,
častými dotyky.

Jak člověk pozná,
že je připravený na sexuální život?

je to individuální,
u muže při prvním ztopoření
a ejakulaci,
u dívky záleží na psychice
a vývinu,
podle toho, jak si rozumí,
je to také omezené zákonem,
záleží na sexuální orientaci,
podle příležitosti,
záleží na okolí,
důvěra.

Chlapci působili zpočátku ostýchavě, ale pomocí jednoho „tahouna“, který se začal zapojovat hned na začátku, se osmělili i další. Bylo těžké, aby se všichni dostali ke slovu, někteří z nich za celou dobu nevstoupili do diskuzi ani jednou. Bylo ale evidentní, že je téma zajímavé, a proto nebyl problém udržet jejich pozornost. Zdálo se, že o HIV a AIDS jsou informováni dostatečně, avšak o dalších nemocech, jako například hepatitidě (žloutence) už měli jen povrchní nebo žádné informace. Bouřlivou diskuzi ve skupině rozpoutala otázka, kdy by měl mladý člověk začít pohlavně žít. Všichni se shodli na tom, že děvčata začínají dříve než chlapci, ale stejně odhadovali průměrný věk prvního pohlavního styku mnohem nižší, než v populaci ve skutečnosti je. Chlapci se více zaměřovali na vztahové otázky. Když se ptali na sex, tak ve smyslu ve vztahu k nějaké ženě (taky se zabývali tím, jak ženy vnímají některé věci ohledně sexu).

Když na závěr dostali možnost psát anonymní dotazy, tak se nejprve ostýchali, pak se ale na naši opakovanou výzvu většina z nich rozepsala a kladla konkrétní dotazy, které dávaly tušit, jaké zkušenosti mají a s jakými problémy se v počátcích jejich sexuálního života potkávají.

Oproti dívkám působili chlapci vážněji, vzájemně se nepředváděli a dokázali vytvořit komornější atmosféru.

Skupina dívek působila na rozdíl od chlapců suverénněji. Dívky nahlas příliš nediskutovaly, spíše si špitaly mezi sebou nebo se snažily upoutat pozornost svých kamarádek. Celkově usilovaly o to vypadat, jako že už všechno vědí, a dávaly jasně najevo, že již mají za sebou hodně sexuálních zkušeností. Promítlo se to i v závěru, kdy se dívky neměly na co ptát a našlo se jenom pár odvážných, které po opakovaném ubezpečení o anonymitě svoje dotazy napsaly.

Stejná reakce jako u chlapců nastala v debatě o věku, kdy mladí lidé začínají pohlavně žít. Byly překvapené z toho, že věk podhodnocují, ale nemýlily se o tolik jako chlapci.

Obecně v otázkách dívek ale nebylo cítit, že by se zabývaly i nějakým vztahovým rozměrem sexu. Ukázalo se však, že jim chybí základní informace o pohlavních nemocech a tom, jak se před nimi chránit, stejně tak jako informace týkající se toho, jak můžou otěhotnět, a mají zkrácené informace o fungování antikoncepce. Hodně toto téma podceňovaly a spíš si z něho dělaly legraci. I když tyto informace dostaly, lze se obávat, že scénáře jejich sexuálního chování se jednou přednáškou nezměnily. Bylo by třeba systematictějšího a dlouhodobějšího přístupu vedení k zodpovědnosti k sobě jako osobě, k jejich vlastnímu tělu a taky k partnerům, se kterými pohlavní styky mají.

NA PROGRAMU BLOKU „VZTAHY“ SE PODÍLELI

Lektoři Martina Lafatová, Jana Popovičová, Bc. Alžběta Kačabová, Bc. Pavel Kaplan a Mgr. Iveta Jonášová

ŠKOLICÍ BLOK „PRÁCE“

Druhý školicí blok byl zaměřen na téma „Práce“. Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné místo a provází jej velkou částí života. Význam práce v životě člověka lze chápat různými způsoby. Záměrem školicího bloku bylo téma „Práce“ pojmout jako lidskou činnost, která tvoří a přináší hodnoty jak jedinci, tak i společnosti. Na téma bylo nahlíženo hlavně z praktického hlediska, jak uspět a uplatnit se na trhu práce, ale také jak se orientovat sám v sobě. Každý z účastníků byl nabádán k tomu, aby si zodpověděl otázky „Které činnosti mi jsou bližší a které naopak ze své podstaty neovládám a nebudu asi schopen zvládat? Co bych chtěl v životě dělat? Co pro to mohu a musím udělat, aby se to podařilo?“. V neposlední řadě byl také kladen důraz na aktivní spolupráci v týmu jakožto důležitý aspekt lidského konání, a tím tento blok volně navazoval na blok „Vztahy“.

CÍLE

Cílem lektorů bylo účastníkům pomoci orientovat se na trhu práce a klást jim otázky, které by si měli zodpovědět, když se rozhodují, jakou práci budou dělat po odchodu z dětského domova. Úkolem lektorů bylo zorientovat účastníky v základních dokumentech a terminologii, s nimiž se budou v rámci pracovních vztahů setkávat. Do programu byly zařazeny také praktické nácviky pracovních pohovorů a beseda s bývalými klienty dětského domova.

PROGRAM A OBSAH

- **BRAINSTORMING** – skupinová technika se zaměřením na téma „Práce“ s cílem uvědomit si smysl práce a důležitost pracovních návyků pro život stejně tak jako to, proč je důležité pracovat a mít plány do budoucna.

- **TEORETICKÝ BLOK** – seznámení se základními pojmy a jejich významy, se kterými se mohou účastníci setkat při hledání zaměstnání. Hravou formou si mohli vyzkoušet, jak při hledání zaměstnání nebo brigády postupovat, kam se obrátit, na co si dát pozor, čeho se vyvarovat. Dále kdy je nutné se přihlásit na úřad práce, jaké formuláře jsou k tomu zapotřebí a jaká je výše dávek v nezaměstnanosti. Obsahoval i informace o pracovní smlouvě a učil orientovat se v ní.
- **JAK NAPSAT SVŮJ ŽIVOTOPIS** – před samotným blokem dostal každý z účastníků úkol sestavit si svůj životopis. Následovala diskuze o tom, jak by měl správný životopis vypadat, co by měl/neměl obsahovat, apod.

- **PŘÍPRAVA PROJEKTŮ ANEB DEN „D“** – po malých skupinkách (po dvojicích až trojicích) měli účastníci za úkol vytvořit na základě výběru reálného oboru činnosti smysluplný a udržitelný projekt. Projekt měl být navržen tak, aby byl realizovatelný. Bylo nutné vzít v potaz, které instituce je potřeba navštívit, jak zajistit lidské zdroje nebo to, aby např. výrobky byly prodejné. S touto technikou souviselo vysvětlení pojmů jako „obsah projektu, personální zajištění, finance“ apod.
- **CO OBNÁŠÍ KONKRÉTNÍ PRACOVNÍ POZICE** – řada účastníků nezná náplň určité pracovní pozice či profese, se kterou se mohou při hledání zaměstnání setkat. V této technice si mohli účastníci vyzkoušet, co určitá profese obnáší a jaké je na ni požadované vzdělání, popř. jak je finančně ohodnocena.
- **HRY** na spolupráci ve skupině a vyjednávání.
- **DISKUZE** – řízená diskuze na téma „zodpovědnost v práci i v životě, komunikace“ a vysvětlení pojmů haló efekt, první dojem a diskriminace.
- **PŘÍPRAVA A NÁCVIK PRACOVNÍCH POHOVORŮ** – zkušení personalisté měli připraveny pracovní inzeráty pro každého účastníka s ohledem na jeho dosavadní vzdělání, preference, zkušenosti apod. Úkolem každého bylo domluvit si telefonicky termín pracovního pohovoru, připravit se na něj a následně ho absolvovat. Personalisté si připravili i řadu netradičních situací, které by mohly uchazeče při žádosti o zaměstnání ve skutečnosti potkat.
- **HRA NA ÚŘEDNÍKY** – práce s různými druhy formulářů a rady, jak je správně vyplnit.
Detailněji popsáno níže v anotaci.

Vzdělání

- 1) základní (ZŠ),
- 2) střední (SS)
 - s výučním listem,
 - s maturitou,
- 3) vyšší odborné (VOŠ)
 - DiS.
- 4) vysokoškolské (VŠ)
 - Bc.
 - Mgr., Ing. aj.
- 5) postgraduální (doktorské) na VŠ
 - Ph.D. Th.D.

Pracovní pohovor

*přijď včas,
měj vhodné oblečení,
představ se,
úsměv,
mluv zřetelně,
ani skromnost/ani sebechvála,
odpovídej pravdivě,
naslouchej pozorně.*

Z ČEHO JSME VYCHÁZELI V PŘÍPRAVĚ PROGRAMU

Při přípravě bloku „Práce“ jsme vycházeli z předešlých setkání, ze svých vlastních zkušeností a ze zkušeností s vedením a přípravou primárně preventivních programů. Při přípravě byl kladen hlavní důraz na praktičnost – předat účastníkům pokud možno co nejvíce praktických informací, které jim pomohou při hledání, ale i udržení zaměstnání. Lektori vycházeli z předpokladu, že kvalitní spokojený pracovník může být jenom ten, který dokáže efektivně a zodpovědně spolupracovat s druhými lidmi a zná své možnosti a omezení.

POUŽITÉ TECHNIKY

Scénář vzdělávací akce byl rozdělen do **pěti** základních bloků. Vliv na to měl předchozí školicí blok „Vztahy“, kdy se ukázalo, že se účastníci nedokážou soustředit na delší úkol (souvisí s možnou hyperaktivitou) a vstřebávání nových informací. Z tohoto důvodu byla v každém z pěti bloků stanovena jedna stěžejní vzdělávací technika a zbývající čas byl vyplněn aktivizačními a zážitkovými aktivitami, které podporovaly hlavní téma.

Techniky byly zvoleny tak, aby se pravidelně střídal způsob individuální a skupinové práce a byl doplněn o následnou prezentaci závěrů a společnou diskuzi, což už se osvědčilo v minulých blocích. Byl také kladen větší důraz na techniky zaměřené na týmovou spolupráci, která je důležitým prvkem jednání a kterou bylo důležité posilovat.

Obecně se osvědčilo **propojení vzdělávacího a herního aspektu**, tedy technik, při nichž si účastníci osvojovali a rozvíjeli svoje schopnosti, dovednosti a postoje k dané problematice na pozadí herního nebo výtvarného principu. Spojení hry či výtvarné techniky s učením nových informací se osvědčilo například při aktivitě **Úředníci**.

Jako méně zdařilé se ukázaly techniky, při nichž byli účastníci odkázáni pouze na vlastní individuální práci např. s předpřipraveným vytisknutým zadáním či materiálem. Při takové formě práce se muselo dbát na zvýšenou pozornost při způsobu zadávání a uvádění těchto technik a bylo třeba ověřovat si, zda účastníci pochopili, co se po nich žádá.

UKÁZKA TECHNIKY – HRA ÚŘEDNÍCI

Charakteristika

- individuální závod,
- zážitkově výuková aktivita,
- seznámení s reálnými formuláři úřadů v České republice (Úřad práce, Česká správa sociálního zabezpečení, Výpis z rejstříku trestů atd.).

Cíle

1. seznámit účastníky s aktuálními formuláři, které se používají na úřadech v České republice,
2. nácvik vyplňování formulářů,
3. nácvik komunikace a jednání na úřadech a seznámení s pravomocemi jednotlivých úřadů,
4. soutěživost.

Realizace

1. fáze – cca 10 minut:

Lektoři zadají první úkol. Každý účastník si musí po obdržení instrukcí v podobě své životní situace v časovém limitu 60 minut vyzvednout příslušné formuláře, správně je vyplnit, doběhnout na příslušný úřad, nechat si vyplněný formulář potvrdit razítkem a podpisem a vrátit se zpět na místo startu.

Příklad životní situace: „*Jsi bez zaměstnání, nedaří se ti nic sehnat, potřebuješ pomoci s hledáním práce, proto se rozhodneš, že půjdeš na úřad práce a podáš **Žádost o zprostředkování zaměstnání**. Ještě jsi nikdy v evidenci úřadu práce nebyl. Naposledy jsi byl zaměstnán ve Škoda auto a.s. Dále si potřebuješ vyřídit výpis z rejstříku trestů, abys ho mohl použít při ucházení se o nové zaměstnání. Musíš tedy vyplnit **Žádost o výpis z rejstříku trestů**.*“

Poté lektoři ověří, zda všichni rozumí tomu, co mají v instrukcích, a zda jsou všichni připraveni na odstartování závodu. Je třeba připomenout pravidlo, že každý pracuje sám za sebe.

2. fáze – 60 minut:

Po odstartování běží 60 minutový limit, který mají účastníci k dispozici na splnění této aktivity. Lektoři otevrou „kancelář“ s formuláři a účastníci postupně přistupují a žádají o formuláře, které potřebují. Pokud

není účastník schopen přesně říci, o jaký formulář žádá, je poslán k opětovnému prostudování své životní situace. Po vyzvednutí formulářů začíná účastníkům boj s časem. Jejich prvním úkolem je bezchybně vyplnit formuláře. Každý pracuje samostatně. Pokud mají vyplněno, mohou vystartovat a běžet na úřady. Jednotlivé úřady jsou rozmístěny v různých částech objektu, kde se školící blok odehrává. Účastníci ovšem nevědí, kde se který úřad nachází. Musí si ten správný najít systémem pokus – omyl. Úředníci, které v tomto případě představují další dospělí (my jsme zapojili vychovatele), mají k dispozici razítka a informace o tom, co je jejich úkolem. Úředník musí každému účastníkovi zkontrolovat správnost a úplnost vyplněného formuláře. Pokud shledá, že je vše v pořádku, potvrdí formulář razítkem a podpisem a odešle ho k dalšímu úřadu.

Účastník, který má potvrzené všechny potřebné formuláře, se snaží co nejrychleji dostat zpět do místa startu a tam formuláře odevzdá lektorům. Ti si poznamenají čas a pořadí. Pět až deset minut před uplynutím časového limitu obejde jeden z lektorů jednotlivé úřady a informuje úředníky, že jejich úřad již bude brzy „zavírat“, aby o tom informovali „žadatele“.

3. fáze – cca 10 minut:

Po uplynutí času se úřady uzavrou a všichni účastníci i úředníci se vrátí do výchozí místnosti. Lektorů vyhlásí výsledky a vítěze, které je možné odměnit nějakou drobnou cenou.

4. fáze – cca 30 minut:

Poté lektorů rozdají všem formuláře zpět. Proběhne zpětná vazba, při které se lektorů doptávají předem připravenými otázkami: Co bylo pro účastníky nejtěžší? Zda je něco překvapilo? Jestli už mají nějaké zkušenosti s těmito formuláři a úřady? Poté společně s účastníky projdou jednotlivé kolonky a správný postup vyplňování je průběžně zaznamenáván na flipchart, aby si mohli účastníci opravit chyby.

Způsob práce

Jedná se o individuální zážitkově – výukový závod. Každý účastník soutěží sám za sebe. Lektorů pouze zadají a vysvětlí úkol, rozdají formuláře a dále se z nich stávají pozorovatelé pomáhající bezradným jedincům. Dbají také na dodržování pravidel, hlídají čas a oznamují konec časového limitu. Poté vyhlásí výsledky a vedou řízenou zpětnou vazbu a závěrečnou diskuzi.

Délka

Čas na přípravu – 120 minut.
Čas na techniku – 110 minut.

Materiály a pomůcky

- předem připravené vytisknuté modelové životní situace,
- reálné formuláře, které jsou k dispozici na internetových stránkách MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí (<http://portal.mpsv.cz/forms>) a Žádost o výpis z rejstříku trestů (http://www.formulare-ke-stazeni.cz/formular-zadost-o-vypis-z-rejstriku-trestu-nb_04zadovypzrejtrestu.html) – formuláře musí být v počtu odpovídajícím počtu účastníků a jejich modelových životních situací,
- flipchart + fixy,
- razítka a propiska pro úředníky,
- stopky,
- propisky pro všechny účastníky.

Technika vyžaduje realizaci ve větším objektu s více místnostmi, které představují jednotlivé úřady. Při dobrém počasí lze aktivitu realizovat i venku.

1* Zhodnocení

Cíle této aktivity byly naplněny téměř v plném rozsahu. Pouze cíl 1. a 3. byl naplněn zčásti, protože každý účastník vyplňoval jenom některé formuláře a navštívil pouze některý z úřadů, a nemohl se tak seznámit se všemi formuláři a všemi úřady. Vzhledem k závěrečnému rozboru každého formuláře byly v zásadě obecné informace předány všem.

Jako velmi vhodná se osvědčila kombinace „nudné práce“ s formuláři se závodem. Účastníkům se do vyplňování formulářů zpočátku přirozeně příliš nechtělo, ale pro většinu byl velmi motivující samotný závod.

Zapojení vychovatelů do role úředníků se jevilo jako účelné, protože to celou techniku velmi oživilo a i vychovatelé si ji užili se vším všudy. Z naší strany byla však trochu podceňena příprava vychovatelů na roli úředníků, takže ne všichni přistupovali k „žadatelům“ stejně. Někteří potvrdili i neúplně vyplněný formulář a jiní byli možná až příliš přísní. Ale když se na to podíváme s odstupem, nebylo to na škodu věci, protože i na reálných úřadech přistupují ke klientovi úředníci různě.

Ukázalo se, že pro většinu účastníků se jednalo o vůbec první kontakt s reálnými formuláři. Nejčastěji se účastníci potýkali i se zdánlivě jednoduchým vyplněním kolonek rodné příjmení, PSČ a datum vyplnění (V ... místě ... datum).

Při této technice, kdy se pracovalo s různě intelektově složenou skupinou, bylo důležité zapojit i dospělé, kteří s účastníky individuálně vyplnili příslušné kolonky. Dle reakcí a zpětných vazeb lze usuzovat, že

tento nácvik byl pro účastníky silným a hlavně praktickým zážitkem, ze kterého si hravou formou odnesli spoustu informací a dovedností. Nicméně jsme již na konci aktivity věděli, že budeme muset i v dalších blocích s touto problematikou pracovat, protože se jednalo o první a pouze letmý kontakt s touto oblastí. I z toho důvodu jsme práci s formuláři zapojili i do školicího bloku „**Finance**“.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ

Školicí blok „Práce“ z větší části naplnil vytyčené cíle. Některá témata se mohla probrat podrobněji, ale celková náročnost, skupinová dynamika účastníků a časová dotace to neumožnily. Ve skupině účastníků bylo několik výrazných jedinců, kteří na sebe strhávali pozornost, vtipkovali a byli tahouny skupiny, zároveň ale rušili a nepouštěli ke slovu ostatní slabší a méně výrazné jedince, což celkově prodlužovalo čas potřebný na jednotlivé techniky. Zároveň jsme si silněji uvědomovali sociální rozdíly jednotlivců, na které je v budoucnu třeba brát větší zřetel. Účastník, který nestačí tempu, je lehce vystaven nepříjemnému tlaku, protože ostatní jeho vyčlenění ještě umocňují. V tomto smyslu hraje velkou úlohu role lektora, který musí situaci adekvátně řešit.

Velmi pozitivně hodnotíme zařazení aktivit věnujících se týmové spolupráci a komunikaci, ačkoliv možná na úkor množství probraných témat, nicméně základní informace účastníci obdrželi v dostatečném rozsahu a většinou i zážitkovou formou, takže přenos do běžného života by měl být pro ně snazší. Velmi se opět osvědčilo střídání individuálních a skupinových technik a diskuze na daná témata. Účastníci byli aktivně zapojeni do programu rovněž tím, že sami prezentovali závěry, ke kterým došli.

V každém výchovně vzdělávacím bloku byla použita jedna zásadní technika podpořená zážitkovými aktivitami, které se v praxi osvědčily.

NA PROGRAMU BLOKU „PRÁCE“ SE PODÍLELI

Lektoři Bc. Alžběta Kačabová a Bc. Pavel Kaplan, personalisté Mgr. Jan Dobeš a Leo Dittmann, MBA a bývalí klienti dětského domova Zdeněk a František.

ŠKOLICÍ BLOK „FINANCE“

Tématem třetího školicího bloku byly „Finance“. Jedná se o téma, které je pro účastníky z dětských domovů velmi aktuální. Mladí lidé opouštějící dětský domov jsou na realitu běžného života často značně nepřipraveni. V době svého dospívání jsou relativně dobře materiálně zabezpečeni a o to více je pro ně v mnoha ohledech velmi obtížný začátek samostatného fungování. Program školicího bloku se zaměřoval na praktické věci každodenního života týkající se hodnoty peněz, spoření, výdajů apod., ale i na rizika půjček, hypoték, úvěrů či lichvy atd.

PROGRAM A OBSAH

- **TESTOVÁNÍ ZNALOSTÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ V OBLASTI FINANCÍ** – účastníci byli v průběhu projektu zapojeni do půlročního e-learningového projektu Odchazim.cz, kde měli možnost se hravou formou seznámit s pojmy oblasti pracovně-právních vztahů a financí, (např. RPSN), s rozdíly mezi spořicí a běžným účtem, s tím, co je hypotéka, co je úrok, jak funguje kreditní karta apod. Úvodní aktivita seznamovala s výše uvedenými pojmy a sloužila jako „odrazový můstek“ pro navazující techniky.
- **TRENAŽÉR ŽIVOTNÍCH STRATEGIÍ** – do programu jsme zařadili počítačovou hru Ghattout (Ghattout.cz) s cílem přiblížit realitu sociálního vyloučení. Hru přivezla plzeňská organizace Tady a Teď, o.p.s. Každý účastník měl možnost si zahrát hru zasazenou do prostředí, pro které je typický vysoký počet nezaměstnaných, široké rodinné sítě, lichvářství, alkohol, apod. Po hře následovalo vysvětlení jednotlivých situací ve hře, zhodnocení výběru hrané strategie, vysvětlení pojmů „lichva, dlužník, zastavárna“, apod.
- **BRAINSTORMING** – s cílem zjistit, co pro účastníky v projektu znamenají peníze, jaká je jejich hodnota a jaké jsou běžné způsoby jejich získávání.
- Po brainstormingu následovalo **SESTAVENÍ VLASTNÍHO ŽEBŘÍČKU HODNOT**.
- **MOJE BĚŽNÉ ŽIVOTNÍ NÁKLADY** – s cílem spočítat si své obvyklé měsíční výdaje: za bydlení, služby a poplatky, půjčky, dopravu, oblečení, spoření, vybavení domácnosti apod.
- **VYSVĚTLENÍ SYSTÉMU SOCIÁLNÍCH DÁVEK** – jednalo se o přiblížení sociálních dávek, o které si může mladý člověk po odchodu z dětského domova v nouzové situaci zažádat. Účastníci se dozvěděli, jak správně vyplnit příslušný formulář, kde lze o dávky zažádat atd.
- **HRANÍ ROLÍ** – na základě zadání konkrétní životní situace bylo úkolem skupiny vymyslet a zahrát ostatním „scénku“, jak životní situaci řešit. Scénka vycházela z problematiky z oblasti financí – jak si

založit účet, jak řešit půjčku, co obnáší úvěr a jeho splácení, jak splatit dluhy atd. Na základě přehraní scének byl vysvětlen postup, jak se v určitých situacích zachovat.

Žebříček hodnot a běžné měsíční výdaje

Rodina	
Vzdělání	
Peníze	
Láska	
Zdraví	
Přátelé	
Zábava	
Příroda	

Jaké jsou běžné měsíční výdaje?
Kolik a co musí člověk platit?

nájem (8 000,-),
poplatky – el., jídlo, voda (2 000,-)
telefon,
vlastní potřeby – oblečení, drogerie,
výlety, zábava, školní potřeby pro
děti (1 000,-),
doprava do zaměstnání (300,-)
ostatní výdaje – lékař, pojištění,
auto + benzín + výbava,
jídlo (4 000,-),
komunální odpad (500,-/osoba),
kultura (200,-),
sport (300,-),
spoření (500,-).

Z ČEHO JSME VYCHÁZELI V PŘÍPRAVĚ PROGRAMU

Finanční gramotnost je jedno z hlavních témat dnešní doby. Předpokládali jsme, že bude nejdůležitější zaměřit se na praktické otázky v oblasti financí a zejména se soustředit na rizikové situace, které mohou mladé lidi po odchodu z ústavní výchovy potkat. Využili jsme možnosti účastníky zapojit do počítačové hry **Ghettout**, která hranou formou upozorňovala na rizikové situace v životě mladého člověka z nestabilního sociálního prostředí. Vzhledem k náročnosti tématu jsme kladli důraz na zařazení zábavných, aktivizačních her tak, aby neupadala pozornost zúčastněných a nedošlo k přílišnému zahlcení informacemi. Byli jsme si vědomi toho, že příliš široký rozsah může hodnotu programu degradovat a v konečném důsledku snížit efekt, který realizace programu přinese.

POUŽITÉ TECHNIKY

Oproti jiným blokům jsme do programu zařadili více technik zaměřených na diskuzi a vysvětlování pojmů. Lektor byl ústřední postavou a v tomto tématu vystupoval v roli přednášejícího. Jako vhodný model se ukázalo zařadit jednu až dvě stěžejní techniky doplněné o různé hry.

UKÁZKA TECHNIKY – MOJE BĚŽNÉ MĚSÍČNÍ VÝDAJE

Charakteristika

- informační workshop,
- diskuze,
- zjištění a propočet reálných měsíčních výdajů.

Cíle

1. ukázat mladému člověku běžné životní náklady na měsíc,
2. informovat o všech finančních položkách, které musí běžně každý měsíc platit,
3. názorně se na modelovém příkladu naučit, jak si vypočítat své měsíční náklady,
4. konfrontovat mladého člověka s relativně stabilním životním stylem, který s sebou přináší „bezpečí“ dětského domova, a reálnou situací, ve které se ocitne po odchodu z ústavní péče.

Realizace

Ideálním předpokladem pro tuto techniku je účast menší skupiny (max. 10). V našem případě to byla polovina účastníků (12–15). V úvodu se diskutuje o výši finančního obnosu, který má každý k dispozici, o tom, co si za své osobní finance pořizuje a co hradí dětský domov.

Za pomoci projektoru se na zeď promítne tabulka průměrných měsíčních životních nákladů. Vycházeli jsme z údajů, které používají finanční poradci při výpočtu měsíčních životních nákladů svých klientů.

Lektor účastníky seznámí s jednotlivými kolonkami a vysvětlí postup. Následuje výběr tří dobrovolníků, u nichž proběhne ukázkový výpočet měsíčních životních nákladů. Je vhodné úmyslně vybrat tři lidi s pokud možno co největšími rozdíly ve způsobu života. V dětských domovech vedle sebe žijí mladí lidé, které finančně podporuje rodina, ti, kteří si vydělávají drobnými brigádami, a také ti, kteří hospodaří jen s měsíčním kapesným (pozn. ze zákona náleží dítěti staršímu 15 let 300 Kč měsíčně). Je vhodné vybrat

například účastníka, který kouří, rád se chodí bavit, a naopak dalšího, který si na něco šetří apod. Dobrovolník s pomocí jednoho lektora vyplní postupně všechny kolonky v připravené tabulce. Položky obsahují například výdaje za bydlení, jídlo, cestovné, nutné poplatky, oblečení, obuv, dovolenou, dárky apod. Je vhodné zapojit i ostatní pozorující účastníky – někdo může mít na starost výpočty, jiný kontrolovat výsledky atd.

Na závěr se sečtou všechny položky a dobrovolníci jsou konfrontováni s konečnou sumou. Poté se diskutuje o reálné výši výdajů za jednotlivé položky a sdělují se návody, jak a kde ušetřit apod.

Způsob práce

Jedná se o výukový workshop s diskuzí řízenou lektorem. Lektor musí velmi citlivě reagovat na případnou ztrátu pozornosti účastníků a musí je neustále podněcovat k aktivitě.

Délka

Minimální čas na realizaci při počtu tří ukázkových výpočtů je 80 minut. Čas lze zkrátit či prodloužit zařazením menšího či většího počtu dobrovolníků či delší závěrečnou diskuzí.

Materiály a pomůcky

- dataprojektor a projekční plátno,
- předem připravená výpočtová tabulka měsíčních nákladů,
- notebook,
- dobře větraná místnost s příjemným sezením.

1* Zhodnocení

Cíle se z větší části podařilo naplnit. Pouze cíl č. 3 byl naplněn částečně, protože nebylo z časových a technických důvodů možné nechat všechny zúčastněné vypočítat si měsíční náklady. Ideální provedení techniky předpokládá možnost aktivního zapojení každého z účastníků. Je také možné vytisknout tabulky pro každého z nich.

Způsob práce se ukázal jako funkční, protože výstupem byla názorná a praktická ukázka výpočtu skutečných měsíčních životních nákladů. Každý účastník by měl být po absolvování programu schopen takový výpočet sám uskutečnit.

Ukázalo se, že účastníci mají nereálné představy o výši měsíčních nákladů za jídlo, teplo, vodu, elektřina, ošacení, obuv, atd. Naopak velmi dobře se účastníci orientovali v nákladech za kouření, diskotéky, večírky, kredit na mobilní telefon atd. Ve výsledku byli všichni překvapeni výší částky, která u mnohých mnohonásobně převyšovala možnosti, které budou mít, až opustí dětský domov. Tato konfrontace reality s jejich současným „bezstarostným“ životem byla pro mnohé velmi silným zážitkem. Účastníky tato technika bavila a někteří si zkusili sami doma své měsíční výdaje znovu vypočítat.

ZÁVĚR

Téma „Finance“ se ukázalo jako zásadní v životě účastníků. Vnímání peněz v otázkách běžného života je silně ovlivněné životem v dětském domově. Účastníci si neuvědomují nebezpečí vyplývající ze zadlužování, neznají běžné pojmy a často přeceňují své schopnosti.

Nepodařilo se připravit některé stěžejní techniky tak, aby byli zapojeni všichni. Stávalo se, že pracovalo pár jedinců a ostatní je pouze zúčastněně pozorovali. I když se na tuto skutečnost snažili lektori aktuálně reagovat, ne vždy to bylo možné. Do budoucna by bylo dobré se na tento problém lépe připravit. Účastníci pracovali velmi poctivě a byli schopni a ochotni pomoci slabším jedincům, což lektori vyhodnotili jako velký posun ve vzájemném chování oproti minulým školicím blokům.

NA PROGRAMU BLOKU „FINANCE“ SE PODÍLELI

Lektori Bc. Alžběta Kačabová a Bc. Pavel Kaplan, lektori společnosti Tady a Ted, o.p.s.: Kuba, Hanka, Eliška, Zuzka, Honza a Jana.

ŠKOLICÍ BLOK „BYDLENÍ“

Téma „Bydlení“ je pro mladé lidi odcházející z dětského domova vzhledem k jejich situaci velmi aktuální a může je na cestě samostatnosti snadno potrápit. Právě mladí dospělí mají na začátku vstupu do samostatného života často problémy související s tím, kde najít tolik důležité bezpečné a teplé místo za finančně přijatelných podmínek. Z tohoto důvodu bohužel často končí jako uživatelé sociálních služeb.

PROGRAM A OBSAH

- **BRAINSTORMING** – osvědčená úvodní skupinová technika, která měla za cíl vygenerovat možné varianty a způsoby bydlení. Dalším záměrem bylo zvážit omezení, výhody, rizika, dostupnost a reálné náklady různých forem bydlení. Účastníci byli zároveň seznámeni s pojmy vztahujícími se k bydlení či hledání ubytování.
- **EXKURZE DO ZAŘÍZENÍ: ARMÁDA SPÁSY V ČR + DŮM NA PŮL CESTY DOM8** – do programu jsme cíleně zařadily dvě návštěvy rozdílných zařízení – Armády Spásy na Praze 7 pro lidi bez domova a Domu na půl cesty DOM pro mladé lidi v obtížných situacích na Praze 8. Součástí exkurze byla práce s mapou Prahy a internetem. Úkolem účastníků bylo s pomocí mapy a vyhledaných informací na internetu samostatně nalézt cestu do každého zařízení.
- **VEČERNÍ DISKUZE A PREZENTACE** návštěvy každého zařízení.
- **PRÁCE S FIKTIVNÍMI INZERÁTY** – vyzkoušení reálné situace, která může nastat po odchodu z dětského domova. Umění hospodařit s přiděleným obnosem, součástí je vysvětlení pojmů „poplatky, kauce, apod.“
- **KRESBA SPOLEČNÉHO DOMU** – jak by měl vypadat, kdo by tam měl bydlet. Diskuze na téma moje soukromí apod. Jaké jsou nutné kroky k hledání určité formy bydlení, čeho se vyvarovat, kam se obrátit. Co musí obsahovat platná nájemní smlouva. Diskuze a společná práce.
- **ZVLÁDÁNÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ V ŽIVOTĚ** – pro účastníky jsme připravili několik modelových situací, se kterými by se v reálném životě po odchodu z dětského domova mohli potýkat. Každý měl za úkol navrhnout způsob, jakým by situaci řešil. Následovala diskuze nad jednotlivými návrhy. Tato technika odkryla řadu témat, se kterými si účastníci často neví rady a které jsou potřeba řešit.

Na exkurzi v Domě na půl cesty.

Z ČEHO JSME VYCHÁZELI V PŘÍPRAVĚ PROGRAMU

Vzhledem k tomu, že se jednalo o jedno z posledních společných setkání v Praze, snažili jsme se připravit program, který shrnoval to nejdůležitější, co jsme chtěli účastníkům předat – připravili jsme si praktické řešení úkolů a seznámili účastníky s riziky a obtížností hledání bydlení. Účastníci z exkurze zpracovali **prezentace**, které si na večerním programu navzájem představili.

POUŽITÉ TECHNIKY

Při sestavování scénáře jsme se rozhodli prokládat hlavní techniky více zážitkově – herními činnostmi. Školící blok probíhal v letních měsících a bylo náročné udržet pozornost zúčastněných.

Velmi se osvědčila **Kresba společného domu** a následná diskuze nad vytvořenými výtvy. Díky vhodně řízené diskusi se otevřela citlivá a osobní témata, která často dospívajícího mladého člověka vyrůstajícího v dětském domově trápí. Mezi nejpalčivější problémy patřila **absence soukromí**. Uspořádání obytných prostor dětského domova často neumožňuje, aby dospívající člověk sdílel pokoj sám. Obvykle sdílí trojlůžkový pokoj. Častá „změna složení“ spolubydlících a volný přístup k osobním věcem snižuje možnost vytvořit si svůj, tak důležitý, intimní prostor.

UKÁZKA TECHNIKY – KRIZOVÉ SITUACE

Charakteristika

Stěžejní technika **zvládnutí krizových situací** v životě. Vymysleli jsme několik různých krizových scénářů, které by mohly účastníky v realitě potkat.

Cíle

1. seznámit účastníky se situacemi, ve kterých se mohou ocitnout,
2. dát jim návod, jak krizové situace řešit nebo na koho se obrátit,
3. naučit je orientovat se v základních sociálních službách poskytujících pomoc a poradenství.

Realizace

Účastníci byli náhodně rozděleni do dvou skupin. V každé skupině byl jeden lektor, který každému účastníkovi rozdál na papíře popsanou **krizovou situaci**.

1) Jsem na podpoře, před časem jsem si půjčil, a buď mi peníze vyjdou na nájem, nebo na splátky, nevím, co mám dělat ...

2) Rodiče mě vyhodili z bytu, je mi 19 let, nemám ukončenou školu, mám posledních 500 Kč, nemám kde bydlet, nemám co jíst ...

1) Bydlím na ubytovně, jsem 7. měsíc těhotná, ale na ubytovně nemohu zůstat s dítětem. Kam mám jít, co mám dělat?

2) Z práce mě vyhodili a nemůžu najít novou, protože nemám čistý trestní rejstřík (byla jsem ve vězení za dluhy, krádeže a podezření z držení drog). Co teď?

Způsob práce

Jednotlivci pracovali nejdříve každý sám za sebe a poté společně. Je vhodné pracovat s co nejmenší skupinou účastníků a v případě potřeby se věnovat každému individuálně. V průběhu lektor funguje jako konzultant a při diskusi je v roli moderátora.

Délka

Délka této techniky byla 60 minut.

Materiály a pomůcky

- připravené vytisknuté různé krizové životní situace – pro každého účastníka jednu,
- propisky pro všechny účastníky.

1* Zhodnocení

Byly naplněny všechny tři cíle. U některých účastníků bylo zřejmé, že v některých situacích si nevěděli rady a ocenili, že se mohli inspirovat ostatními a informovat se, co v takových situacích člověk může dělat nebo kam se může obrátit. Účastníci byli seznámeni se sítí sociálních služeb, jako jsou občanské poradny, azylové domy pro matky s dětmi, domy na půli cesty a služby určené lidem bez přístřeší. Také byli informováni o kurátorech pro dospělé a tom, kde je možné je vyhledat a s čím jim mohou pomoci. Technika nabízela prostor pro práci s jednotlivým účastníkem. V závěru se rozvinula zajímavá, místy bouřlivá diskuze nad jednotlivými možnými způsoby řešení konkrétní krizové situace. Každý účastník měl prostor vyjádřit svůj názor a funkce lektorů byla spíše diskuzi řídit a zjišťovat další možné způsoby, jak situaci řešit.

Provedení se velmi osvědčilo a jasně ukazovalo, jak jsou účastníci schopni si s konkrétní situací poradit.

ZÁVĚREČNÉ SHRNTÍ

Téma „Bydlení“ nabízí širokou škálu otázek k řešení. Velkým pozitivem bylo „sžití“ skupiny, ve které měli účastníci dost času se poznat. Většina členů skupiny akceptovala odlišnosti toho druhého a během spolupráce se to projevilo vyšší intenzitou výměn názorů. Skupina se stabilizovala a všichni její členové byli schopni citlivěji reagovat na podněty přicházející od nás nebo na reflexe jevů projevujících se na pozadí průběhu aktivit.

Z celého bloku vyplynulo, že účastníci jsou o této problematice zcela neinformovaní. Podobně jako se potvrdilo v minulých blocích, podstatná část našich účastníků žije v jisté iluzi, kdy si neuvědomuje, jaké jsou průměrné výdaje za domácnost nebo jaká rizika přinášejí alternativní způsoby bydlení. Setkání s tvrdou realitou, kdy jsme museli účastníkům nabourat jejich „růžové vize“, s sebou neslo časté rozčarování.

NA PROGRAMU BLOKU „BYDLENÍ“ SE PODÍLELI

Lektoři Bc. Alžběta Kačabová, Bc. Pavel Kaplan, Michaela Gratzová, DiS.

ÚVODNÍ A ZÁVĚREČNÉ SETKÁNÍ

V úvodní fázi jsme oslovili vedení dětských domovů a samotné potenciální účastníky formou motivačního dopisu. I přesto, že jsme jak dětem, tak i vychovatelům zaslali informace o náplni a cílech projektu předem, bylo důležité se před navázáním dlouhodobé spolupráce setkat a blíže se seznámit s očekáváním účastníků. Pro úvodní i závěrečné setkání jsme úmyslně zvolili místo mimo hlavní město, v přírodě. Venkovní prostory nabízely vhodné zázemí pro různorodé aktivity, které neměly za hlavní cíl účastníky vzdělávat, nýbrž sloužily k překonání ostychu a jako možnost vzájemného seznámení.

Máme společný cíl ...

Motivační setkání se v této formě velmi osvědčilo, obě dvě skupiny účastníků odjížděly s tím, že se na další setkání v Praze těší. My jsme zároveň získali jasnější představu o tom, jaká skupina mladých lidí se sejde, a program se tak mohl více přiblížit charakteru každé z nich. Zároveň tím byla zkrácena úvodní fáze projektu a první školení na téma Mezilidské a partnerské vztahy už stavělo na předchozích zkušenostech s každou skupinou.

Vzhledem k tomu, že se v obou skupinách vytvořila skvělá přátelská atmosféra a účastníci se těšili z každého setkání, zvolili jsme na konci všech vzdělávacích bloků krátké dvoudenní setkání. Setkání jsme uspořádali záměrně po letních prázdninách, kdy několik účastníků absolvovalo krátkodobou brigádu a řada z nich dospěla a domov již opustila. Cílem závěrečného setkání bylo zjistit, v jaké míře účastníkům pomohly informace, které jsme se jim snažili předat a jak celkově vnímají svoji účast v projektu.

BESEDA S BÝVALÝMI KLIENTY DĚTSKÉHO DOMOVA – FRANTIŠKEM A ZDEŇKEM

Na jeden z večerů přijali naše pozvání dva sympatičtí mladí muži, kteří dětský domov už opustili. Kluci byli velmi ochotní a poskytli nám po besedě ještě obsáhlý rozhovor, který jsme později také uveřejnili v @magazínu n°02, který vycházel v rámci projektu.

Na začátek bychom se vás rádi zeptali, protože jste v dětském domově strávili podstatnou část svého dětství, na jaké momenty nejvíc vzpomínáte?

Zdeněk: Je jich velmi mnoho, ale nejvíce si vybavuji různé sportovní akce, výlety, tábory a všelijaké kamarádské legrácky. Mezi mé výjimečné zážitky patří momenty, kdy jsem se poprvé učil jezdit na kole a lyžovat. V té době jsem si také vytvořil silný vztah ke krupicové kaši :-).

František: Já si nejvíc vzpomínám na chvíli, kdy jsem si vybíral školu, to byl asi jeden z velmi důležitých momentů v mém životě. Vybral jsem si školu, kde jsem si navíc mohl udělat svářecí a řidičský průkaz. Mezi další vzpomínky, které si vybavuji, patří i chvíle strávené společně s kamarády na nejrůznějších prázdninových akcích, jako byly tábory a pobyty u moře. Další vzpomínky jsou spojeny s různými vychovateli, kteří mě hodně ovlivnili i v mých stávajících morálních hodnotách.

V naší práci se setkáváme s tím, že děti v dětských domovech po materiální stránce nestrádají, ale často nejsou zběhlé v praktických oblastech běžného života ...

Zdeněk: Opravdu, po materiální stránce jsem v dětském domově nestrádal, vlastně jsem měl všechno snadno dostupné, vyjma značky a kvality. Pravdou je, že reálnou představu o hodnotě takto získaných věcí jsem měl velmi malou, což se později odrazilo v mém samostatném životě. Musel jsem se v práci velmi snažit, abych si mohl dovolit to, co jsem měl v dětském domově takřka zadarmo.

František: Ano, to musím samozřejmě potvrdit. V dětském domově jsem skutečně po materiální stránce nikdy nestrádal, ale na druhou stranu jsem si musel nadstandardní věci pořizovat z peněz získaných na brigádách. Některé věci jsem tehdy považoval za samozřejmost a dnes si je už často nemohu bez spoření dovolit. Nakonec si člověk uvědomí hodnotu běžných věcí, až když si na všechno musí vydělávat sám a s tím samozřejmě souvisí i připravenost, respektive nepřipravenost, na samostatný život venku.

Kdy jste si poprvé uvědomili, že z dětského domova musíte jednou odejít? Připouštěli jste si nějaké obavy?

Zdeněk: Myšlenka, že jednou musím odejít, mě poprvé napadla v 16 letech. Velmi mě to trápilo a snažil jsem se ji odsunout někam dál a nemyslet na to. Byly to velmi depresivní pocity.

František: Nevzpomínám si přesně, kdy mi to došlo poprvé, ale určitě jsem si to začal uvědomovat až na střední škole. Obavy jsem samozřejmě měl, i přesto jsem to začal řešit dost pozdě a bydlení jsem si zajišťoval na poslední chvíli.

Připravovali jste se už nějak v průběhu vašeho pobytu na odchod?

Zdeněk: Uvědomoval jsem si, že tomu neuteču, a začal jsem se na to připravovat. Snažil jsem se poznat reálný svět za zdmi dětského domova, a to například pomocí brigád, společenských akcí, vytvářením přátelských vztahů mimo dětský domov a založením vlastní kapely, což mi velmi pomohlo poznat, jak vypadá opravdový život, kde se člověk musí starat sám o sebe.

František: Zpětně si uvědomuji, že velký vliv na přípravu měly rozhodně všechny moje soukromé aktivity mimo dětský domov. Brigády, společenské akce, setkávání se s přáteli, podílení se na přípravě letních táborů a podobné, to vše na mě mělo velký vliv. Pravidelně jsem opouštěl dětský domov právě za těmito účely a to mi umožnilo mít představu o tom, jak to funguje ve skutečném životě.

Měli jste kamarády i mimo dětský domov?

Zdeněk: Kamarádů mimo dětský domov jsem měl spoustu, musím říct, že mi předali mnoho zkušeností. Měl jsem kolem sebe lidi, kterým na mně záleželo, a to mi dodávalo sílu a odvalu. Zároveň jsem se tím učil být zodpovědným člověkem.

František: Ano, právě přátelé mimo dětský domov se hráli v mém přechodu do normálního života významnou roli, a to především tím, že jsem se na ně mohl spolehnout a věděl jsem, že kdyby se něco stalo, tak se mám na koho obrátit. Současně jsem i já musel být spolehlivým a rovnocenným, abych o přátele zbytečně nepřicházel.

Jak to bylo s navazováním partnerských vztahů v domově? Měli jste nějaké významné výhody či nevýhody oproti vašim vrstevníkům?

Zdeněk: Partnerské vztahy jsem moc neřešil, nebyly u mě na prvním místě a spíše jsem se soustředil na svou budoucnost. Trošku jsem se bál, že díky tomu, že jsem z dětského domova, nebudu mít u partnerek velkou naději. Měl jsem pocit, že bych nedokázal být partnerce oporou. Jedinou výhodou, kterou jsem na sobě pociťoval, byl pocit, že jsem oproti mým vrstevníkům vyzrálejší.

František: V době, kdy jsem byl na střední, byla mojí přítelkyní holka z běžné rodiny a tam jsem nikdy nepocítil, že by můj „původ“ byl výhodou či nevýhodou. Její rodiče prostě jen chtěli, abych byl spolehlivý a slušně vychovaný. Dá se říct, že jsem měl možná i štěstí na partnerky a i na jejich rodiče. Hodně mě vztah s přítelkyní pocházející z běžné rodiny posunul kupředu a významně mi svým způsobem pomohl v přípravě na odchod.

Kapesné v dětském domově není nikterak vysoké (pozn. ze zákona náleží dítěti starší 15 let 300 Kč měsíčně), kde jste nejčastěji sháněli peníze?

Zdeněk: Za mě bylo kapesné 15 Kč na měsíc a později jako učeň jsem dostával 80 Kč na měsíc. Tím, že jsem chodil na brigády od 14 let, jsem měl příjem celkem dostačující. Výhodou to pro mě mělo na různých akcích mimo dětský domov, kde jsem si mohl dovolit víc, než kdybych musel hospodařit jen s kapesným. Mezi kamarády jsem si pak připadal jako rovnocenný člověk. Nechtěl jsem působit, že na to nemám.

František: Na kapesné jsem se zcela přestal spoléhat, protože jeho tehdejší výše byla velmi směšná. Nezbyvalo mi nic jiného, než se pustit do brigádníčení, abych si mohl pořídit to, po čem jsem zrovna toužil, popřípadě abych mohl vyrazit do společnosti. Když už jsem si vyrazil s vydělanými penězi za zábavou, nemusel jsem se tolik omezovat a mohl jsem leckdy pozvat i přítelkyni.

Z dětského domova jste oba dva shodně odešli ve 20 letech, jaké typy informací jste po odchodu nejvíce postrádali?

Zdeněk: Po odchodu z dětského domova jsem nejvíce postrádal psychickou podporu ze strany vychovatelů a také informace o možnostech vyhledávání pracovních příležitostí. Nejvíce mi chyběla zkušenost se správným hospodařením s výplatou. Učil jsem se minimálně dva roky sám hospodařit a nekupovat si zbytečnosti.

František: V době odchodu mi hodně chyběly informace o tom, kde všude si mohu zjišťovat aktuální pracovní nabídky a jak na ně správně reagovat. Také jsem nevěděl, co všechno obnáší samostatné bydlení a hospodaření s penězi. Nicméně jsem se to musel naučit sám, jako spousty dalších věcí.

Co byste vzkázali mladým lidem, které v brzké době čeká odchod z dětského domova?

Zdeněk: Nebojte se toho, je to velký krok do života. Je velmi důležité to nevzdat a jít za svým snem, avšak také nepodceňovat existenční rizika, protože se vždy musíte spolehnout jen sami na sebe. Při odchodu z dětského domova je velmi důležité mít partu přátel, kteří uznávají stejné morální hodnoty, psychicky vás podporují a dávají vám najevo, že vás obdivují. Viděl jsem děti, které skončily na ulici jenom proto, že si začaly s drogami. Návrat zpět do rodiny většinou nic neřeší. Budte hrdí na to, že se dokážete postavit na vlastní nohy.

František: Je těžké vzkázat vám něco univerzálního, protože každý člověk je neopakovatelnou osobností, ve které je síla zdolat opravdu velké překážky. Proto tedy přeji všem hodně odvahy, vytrvalosti a štěstí na cestě do skutečného světa. Věřte, že když se budete snažit být lepší než ostatní a budete se spoléhat hlavně sami na sebe, můžete celkem rychle začít žít normální život, druhou zkouškou bývá vydržet v něm a zbytečně neriskovat.

Zdeněk (30 let)

V dětském domově vyrůstal celý svůj život. Z domova odešel ve 20 letech. Od 15 let chodil pravidelně na brigády všeho druhu. První samostatné kroky byly těžké, rok byl na civilní službě a musel se spolehnout jen na sebe. Později začal pracovat v jedné stavební firmě, kam už chodil dříve na brigádu. Ve firmě pracuje dodnes a je spokojený. Stejně jako František se ve svém životě musel potýkat se spoustou problémů, např. když si vzal nevýhodnou půjčku na auto, které přestalo po pár měsících jezdit, ale dluh splatit musel. František o něm říká, že byl vždycky spořivý a cílevědomý a že mu záviděl věci, na které si z brigád vydělal :-).

František (30 let)

Do dětského domova přišel z rodinných důvodů v jedenácti letech. Domov opustil ve stejný den jako Zdeněk. Na rozdíl od Zdeňka nebyl tak spořivý typ, užíval si vydělaných peněz hned, šetřit se mu moc nedařilo. To se naučil až postupem času. Stejně jako Zdeněk se intenzivně věnuje hudbě, tanci a dalším četným aktivitám. V současné době působí jako koordinátor projektů ve sdružení Romea.

7/

ZAPOJENÍ VYCHOVATELŮ POHLEDEM SUPERVIZORKY PhDr. ILONY PRESLOVÉ

Projekt byl od počátku svého vzniku cíleně zaměřený na mladé lidi, ale již před prvním setkáním bylo nutno vyřešit zásadní otázku, jaké postavení budou mít v průběhu jednotlivých bloků **vychovatelé**, do jaké míry budou začleněni do realizace jednotlivých technik a do jaké míry ponесou zodpovědnost za průběh setkání. Tato otázka nás v projektu zaměstnala víc, než jsme původně plánovali, a postupem času se ukázalo, jak důležitou roli vychovatelé hrají a jak jejich osobnost i přístup ovlivňují každou aktivitu.

Jedna z možných variant byla, aby vychovatelé tvořili pouze jakýsi doprovod účastníků, které by předali lektorům či týmu a odpovídali za ně pouze v jejich volném čase a poté opět zajistili jejich návrat domů. Vzhledem k tomu, že jsme nechtěli od vychovatelů děti zcela izolovat a uvědomovali jsme si, jak podstatnou roli v životě dětí hrají, odmítli jsme tuto variantu poměrně záhy.

Další možností bylo využít je zčásti jako určité asistenty pro lektory, což by umožňovalo, aby zůstali v projektu plně zapojeni a měli možnost „své děti“ vidět a sledovat a zároveň jim pomoci při technicky náročnějších úkolech. Tuto variantu jsme museli do určité míry korigovat, protože z pohledu lektorů bylo pro větší otevřenost a spontaneitu nutné ponechat dětem určité soukromí a intimitu. Dalším důvodem zamítnutí byl fakt, že, stejně jako milující rodiče, měli někteří vychovatelé tendenci svým dětem v průběhu technik radit, pomáhat a fandit, což bylo sice úsměvné, ale také rušivé a ostatní účastníci to mohli vnímat jako nespravedlivé. Před každým tematickým blokem bylo tedy s lektory vždy probráno, ve kterých technikách je přítomnost vychovatelů žádoucí a jakou roli zde budou mít, ve kterých je možné jejich pasivní přítomnost tolerovat a u kterých není naopak potřebná.

Třetí varianta nabízela, aby i vychovatelé dostali v projektu možnost se něco dozvědět. Nabízelo se využít přítomnost supervizora a jeho teoretických i praktických zkušeností, a vytvořit tak určitý specifický program i pro vychovatele.

Projektový tým se nakonec rozhodl pro kombinaci druhé a třetí varianty a svým způsobem původní projekt ještě rozšířil nad rámec původního záměru a obohatil projekt o teoreticko-praktickou část pro vychovatele v délce cca tři hodiny v každém bloku.

POSTUP PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Před prvním setkáním dostali vychovatelé písemnou formou nabídky, že pro ty doprovázející skupinu na pobytu budou připravena témata a činnosti, které mohou upotřebit v jejich každodenní práci, a dále budou mít možnost si vyměnit zkušenosti z řešení náročných situací z praxe, využít supervizi, aktivní relaxaci a také aktivity podporující vzájemnou komunikaci a spolupráci. Vychovatelům bylo nabídnuto pravidelné setkávání s psychologkou a supervizorkou. Bylo jim sděleno, že témata společných setkání budou vybírána s ohledem na konkrétní potřeby zúčastněných vychovatelů na seznamovacím pobytu ve Zbraslavcích a dle potřeb dále rozvíjeny. Dále bylo vychovatelům přislíbeno, že na základě probíraných témat jim bude poskytnuta odborná literatura.

V první předběžné nabídce programu pro vychovatele bylo uvedeno:

- účast na programech pro klienty,
- supervize – případová, skupinová nebo individuální,
- bálintovská skupina – (případová práce, obtížní klienti, možnosti řešení, aj.,
- workshopy: specifika cílové skupiny – zkušenosti s agresivním, pasivním, nemotivovaným klientem modelová řešení zátěžových situací z praxe, práce s agresí, obranné mechanismy, frustrace, týmová komunikace a pravidla,
- seminář na dané téma.

Na prvním seznamovacím bloku proběhlo mimo jiné úvodní setkání supervizorky a vychovatelů, na kterém jim bylo sděleno, jaké mají možnosti, o jakých tématech je možné hovořit, ale také jaká pravidla s sebou tato setkání nesou. Tato pravidla se týkala především dodržování základních etických zásad jako např. zachování anonymity klientů, neprobírání nepřítomných kolegů, personálních a dalších specifík pracoviště apod. Byly vysvětleny termíny jako supervize, bálintovská skupina aj. jako metody k získání nového pohledu na svou práci či na konkrétního klienta či téma. Ukázalo se, že pro velkou část přítomných vychovatelů jsou podobné techniky neznámé (nebo s nimi mají zcela ojedinělé zkušenosti) a že nemají možnost podobným způsobem svou práci reflektovat.

Setkání supervizorky a vychovatelů se stala pevnou součástí každého bloku a každé mělo sice neměnnou strukturu, ale zcela odlišný průběh. Na počátku byl vždy prostor pro reflektování uplynulé doby od posledního bloku, ať už z pohledu pracovního nebo osobního, poté se nabízela možnost přednést konkrétní případ či konkrétního klienta, čemuž byla pak věnována hlavní část společného sezení. V této fázi mohl kdokoliv

z vychovatelů požádat o možnost získat hlubší znalosti o určitém tématu, se kterým se v praxi setkávají. Tato teorie podle rozsahu tématu či nutnosti přípravy supervizorky byla probrána buď hned, nebo až na dalším setkání. Na závěr byli seznámeni s tématem, kterému bude v projektu věnován další víkend, a mohli navíc uvést ještě konkrétní okruhy, které by byly pro jejich svěřence podle jejich názoru aktuální a potřebné. Tím se vychovatelé do určité míry spolupodíleli na tvorbě programové náplně každého tématického bloku.

Pracovalo se následujícími metodami:

- skupinovou supervizí,
- bálintovskými skupinami,
- workshopem,
- kasuistickým seminářem,
- příklady dobré praxe aj.

Po úvodním vzájemném seznámení a překonání určité nedůvěry a nejistot projevovali přítomní o tento program velký zájem a živě se do něj zapojovali. Z teoretických oblastí je zajímavý především:

- závislosti na alkoholu a drogách,
- dědičnost psychických onemocnění,
- možnosti prevence syndromu vyhoření,
- práce s agresivitou,
- možnosti a meze dětské psychiatrické péče,
- práce s problémovou rodinou,
- dětské trauma,
- adaptace na pobyt v dětském domově.

Samozřejmě, že ne každému tématu mohlo být věnováno tolik času, kolik by bylo třeba, ale jednalo se spíše o jakýsi vhled do problematiky a uvědomění si souvislostí s projevy dětí v dětských domovech.

V rámci probírání konkrétního případu, ať už formou supervizní či jinou, se objevovaly nejčastěji otázky:

- vhodnost a možnosti trestání dítěte,
- projevy vzteku,
- agrese, strach či naopak nedůvěra dítěte,
- návrat dítěte z víkendu u problémové rodiny,
- práce s dětmi různého věku aj.

Postupně jsme docházeli k uvědomování si zásadního významu osobnosti vychovatele jako vzoru a modelu pro dítě vyrůstající v dětském domově.

ZKUŠENOSTI A HODNOCENÍ

Zkušenosti z práce s vychovateli, i když značně omezené rozsahem projektu a dobou jim věnovanou, ukázaly, jak náročná, a to především po stránce psychické, práce těchto pedagogů je. Psychické nároky na osoby pečující o děti a mladé lidi v dětských domovech se týkají značné různorodosti jejich klientely, ať už po stránce intelektové, sociální, ale i výskytem různých poruch chování, případně psychických onemocnění. V neposlední řadě je téměř každé dítě svým příběhem oslovuje i po stránce osobní, s čímž se každý z vychovatelů musí nějak vyrovnat. Jedním z přínosů projektu byl i fakt, že i sami vychovatelé si uvědomili náročnost, ale i zodpovědnost a důsledky své práce.

Potvrdilo se také, že rozdíly mezi jednotlivými dětskými domovy jsou nejen ve složení klientely, stylu a velikosti bydlení a ve specifiku regionu, ale liší se i zázemím pro vychovatele, jejich možnostmi i ochotou se dále vzdělávat či se v obtížných případech poradit s odborníky z oblasti dětské psychologie, psychiatrie a pedagogiky. Skupina vychovatelů, kteří přijížděli s dětmi, se v průběhu projektu částečně proměňovala, protože z provozních důvodů ne vždy mohli s dětmi přijet stejní vychovatelé (někdo v průběhu projektu ze svého pracoviště odešel, onemocněl apod.). Z velké části však skupina zůstávala homogenní, což umožnilo vzájemné poznávání a větší otevřenost. Přestože se složení skupiny lišilo věkem (rozsah 22–58 let), vzděláním, pohlavím, zkušenostmi a přístupem k dětem, projevovali všichni veliký zájem o získání nových zkušeností a informací.

”

PhDr. Ilona Preslová: *V posledních letech jistě řada organizací nabízí podobné projekty dalšího vzdělávání a sebepoznávání pro pracovníky dětských domovů, což je jistě velmi přínosné. Na projektu „Už vím jak“ bylo velmi zajímavé pracovat s vychovateli v prostředí, kde zároveň byli i jejich klienti. Vznikala tím řada zcela reálných situací, na které bylo možno reagovat, zasahovat do nich a pracovat s nimi. Toto považuji za jeden z největších přínosů projektu.*

Právě pro výše uvedenou náročnost klientely, a tedy i práce s nimi, považuji za nezbytné poskytnout pracovníkům dětských domovů větší a hlavně systematický prostor pro supervizi a odbornou podporu a pomoc, a to v rozvoji jejich odborných kompetencí, vzhledu a nácviku práce s cílovou skupinou, zvláště pak s ohledem na daná specifika a raná traumata.

Pro mě osobně bylo každé setkání s vychovateli vždy nové a překvapující. Ne vždy jsem s nimi souhlasila, ne vždy jsem měla pocit, že jsem jim mohla zcela dát a předat vše, co by potřebovali, ale pokaždé jsem věděla, že naše společné debaty mají velký smysl a že nám jde o stejný cíl. Každé toto setkání pro mne znamenalo velikou zkušenost, a to lidskou i profesní.

“

8/ EVALUACE

Pro každý školicí blok byl vyhrazen určitý čas věnovaný **získávání zpětné vazby**, která pro nás byla velmi důležitá. Vzhledem k tomu, že mezi jednotlivými školicími bloky byly časové prodlevy, kdy jsme s účastníky byli jen v omezeném kontaktu, se v jejich životě odehrála spousta věcí – někteří aktuálně řešili odchod z dětského domova a jiní se na tuto chvíli připravovali. Různorodé složení skupiny někdy ztěžovalo volbu takových informací, které by byly v dané chvíli relevantní pro všechny zúčastněné. Pro tyto účely jsme měli připravené **standardizované dotazníky**, které účastníci záměrně vyplňovali po skončení každého školicího bloku, abychom tak získali informace mapující průběh projektu, na které jsme mohli dál navázat. Pro každé téma byl připraven stejný evaluační dotazník s cílem zjistit, který z bloků byl pro účastníky největším přínosem a jaký posun od posledního setkání udělali. Zajímalo nás, jak účastníci hodnotí rozvoj vlastní osoby, které z témat pro ně bylo informačně nejvhodnější a zda jsou jim informace předávány ve srozumitelné formě. Výstupy z dotazníků jsme zapracovávali do následujícího programu.

Jak již bylo zmíněno, v každé skupině byli zastoupení i méně intelektově vyzrálí jedinci, a proto musel být dotazník uzpůsoben tak, aby s jeho vyplňováním neměli problém ani oni.

Do dotazníku jsme zahrnuli i hodnocení **realizačního a lektorského týmu**, průběžný monitoring činnosti, sebeevaluaci a sebereflexi. Vzhledem ke složení týmu, který byl pro tento projekt speciálně nově sestaven, bylo třeba věnovat zvýšenou pozornost přípravě jednotlivých bloků, bezprostřednímu hodnocení každého školení a průběžným týmovým schůzkám.

Velmi se osvědčila role supervizorky týmu, kterou byla **PhDr. Ilona Preslová**. Vzhledem k náročnosti projektu, zapojení několika externích spolupracovníků a samotnému počtu účastníků byla její činnost pro projekt neocenitelným přínosem.

HODNOTÍCÍ DOTAZNÍK PROJEKTU „UŽ VÍM JAK“

Téma: seznamovací a motivační pobyt ve Zbraslavicích (vždy bude uveden název Bloku).

Datum:

Aby bylo pro tebe školení co nejvíc užitečné a abychom věděli, co se ti líbilo a co naopak ne, je pro nás moc důležité, abys **oznámkoval následující tvrzení** (zakroužkuj příslušnou známku hodnocení). Odpověz, prosím, co nejpříjemněji. Dotazník nemusíš podepisovat!

Následující tvrzení ohodnot' známkami 1–5 jako ve škole (1 = zcela souhlasím); (5 = zcela nesouhlasím). Vždy prosím, zakroužkuj jen jednu odpověď!

1. Na pobytu se mi líbilo.
2. Lektorům jsem rozuměl/a a líbilo se mi, jaký způsobem s námi pracovali.
3. Tomu, o čem jsme si povídali, jsem rozuměl/a a chápal/a.
4. Myslím, že se teď znám o trochu víc a vím, v čem jsem dobrý/á a co mi jde.
5. V uplynulých dnech jsem se dozvěděl/a nové informace, které jsem dřív neznal/a.
6. Myslím, že v životě využiji poznatky, které jsem měl/a možnost si tady vyzkoušet.
7. Nejvíc mi pomohly teoretické informace, které jsem dřív neznal/a.
8. Nejvíc mi pomohlo, vyzkoušet si některé nové věci v praktickém nácviku.
9. Nejvíc mi pomohlo, že jsem mohl pozorovat ostatní a pracovat ve skupině.
10. Program, který mám za sebou, mě bavil. Nenudil/a jsme se.
11. Těším se na příští setkání.

Pokus se shrnout do 3–4 vět svoje dnešní pocity, dojmy a zážitky. Napiš, co se ti nejvíc líbilo, co naopak ne, co v dnešním programu např. chybělo a co by ses rád/a dozvěděla a zažil/a na příštím setkání. (V případě potřeby se rozepiš na druhé straně).

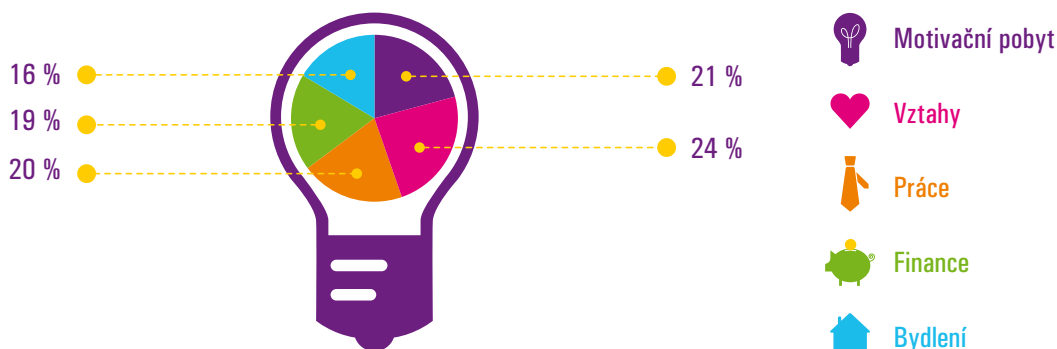
Děkujeme za tvé odpovědi.

ZÁVĚRY VYPLÝVAJÍCÍ Z EVALUAČNÍCH DOTAZNÍKŮ

Pozitivně hodnotíme skutečnost, že i přesto, že byl dotazník anonymní, našlo se několik jedinců, kteří opakovaně svůj vyplněný dotazník podepisovali a nebáli se tedy projevit svůj názor. Ocenili jsme, že většina účastníků využila volný prostor k tomu, aby vyjádřila svoje dojmy a přání a napsala nám i krátký osobní vzkaz, který obvykle hodnotil celkovou atmosféru ve skupině, což bylo pro další společnou práci velmi důležité. Z výsledků dotazníků vyplývá, že se většina zúčastněných na další setkání těšila a v závěru byla zklamána, že projekt končí.

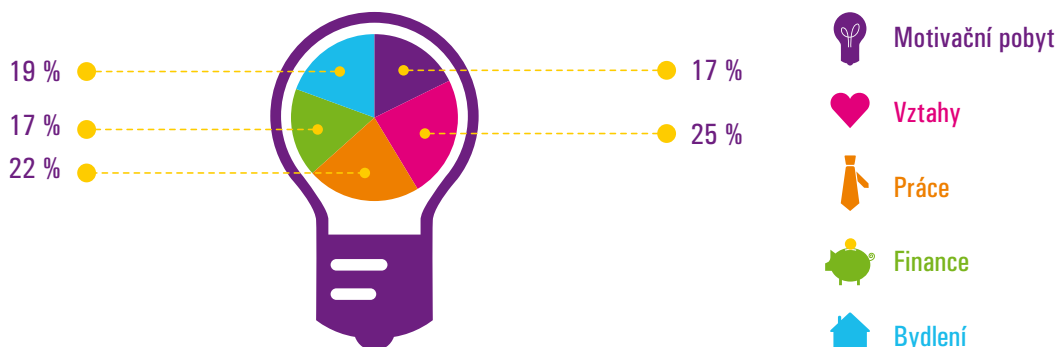
Dotazníkovým šetřením jsme zjišťovali, v jakém školicím bloku měli účastníci nejlepší možnost, poznat své silné stránky.

Myslím, že se teď znám o trochu víc a vím, v čem jsem dobrý/á a co mi jde.

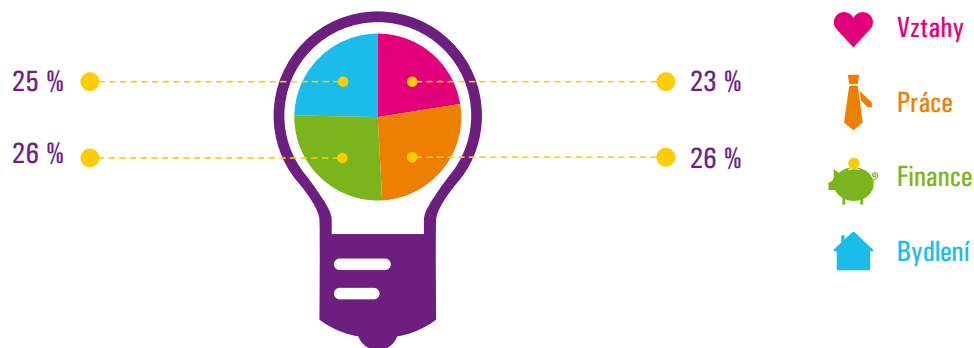
Také nás zajímalo, na jakém školicím bloku se účastníci dozvěděli nejvíce nových informací.

V uplynulých dnech jsem se dozvěděl/a nové informace, které jsem dřív neznal/a.

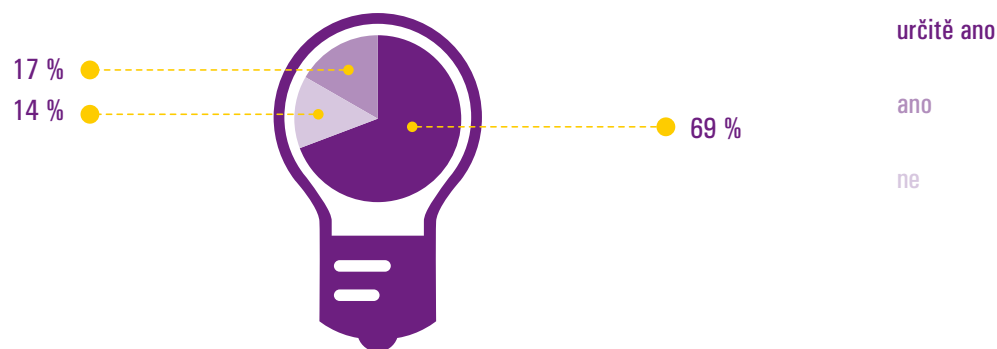
Na závěrečném setkání jsme se ptali, který z bloků (témat) celkově účastníci hodnotí jako nejvíce přínosný. Jak vyplynulo z dotazníků, každé z témat bylo pro podstatnou část účastníků hodnotné a žádný z tematických bloků by neměl v podobném projektu chybět.

Nejvíce jsem se dozvěděla na bloku ...

Podstatou projektu bylo pomoci se mladým lidem osamostatnit a nabídnout jim možné způsoby řešení konkrétních situací, které je mohou po odchodu z dětského domova a vstupu do samostatného života potkat.

Jsem přesvědčený/á, že informace, které jsem získal/a, mi pomohou se osamostatnit

JAK SVOJI ROLI V PROJEKTU HODNOTÍ HLAVNÍ LEKTOŘI PROJEKTU

Lektorka Alžběta

Tento projekt vnímám jako přínosný z pohledu nových informací a nových zkušeností s lidmi z dětských domovů. Měla jsem možnost nejen vytvářet metodiku, ale i realizovat techniky, které jsme společně s kolegou vymysleli nebo přizpůsobili danému tématu. Na základě této spolupráce jsem se začala více zajímat o problematiku odchodu dětí z dětských domovů a jejich připravenost na samostatné fungování. Spolupráce na projektu „Už vím jak“ mi přinesla i jistá překvapení a to bohužel právě v tom, jak jsou lidé z dětských domů nepřipraveni na život za jejich branami. Vnímám také jako nedostačující péči o vychovatele, kteří plní nezastupitelnou roli v životě těchto dětí. Myslím si, že by se měla jednoznačně zlepšit péče o vychovatele a podpora jejich práce.

Lektor Pavel

Svoje zapojení do projektu „Už vím jak“ jsem vnímal jako další dobrou pracovní příležitost a možnost aplikovat svoje zkušenosti se zážitkovými programy na další cílovou skupinu. V průběhu projektu se ukázalo, že půjde o práci mnohem komplexnější a že budu muset investovat mnohem více úsilí do zpracování programů. Za to jsem velmi rád, protože díky tomu jsem se sám naučil mnoho nového, nebo přinejmenším vytáhl z paměti to, co už bylo zapadlé někde hodně hluboko. Byla to pro mě první takováto dlouhodobější zkušenost s dětmi, tedy spíše s mladými dospělými z dětského domova. Zjistil jsem, že jsem měl dost zkreslené představy o obyvatelích tohoto ústavního zařízení. V mnohém mě účastníci velmi pozitivně překvapili. Velmi jsem si užíval jejich bezprostřednost a upřímnost. Na druhou stranu jsem byl téměř zděšen tím, jak jsou neorientovaní v dnešním světě, jak nejsou znalostně ani dovednostně vybaveni na opuštění dětského domova. Moje dosavadní zkušenosti s prací s dospělými studenty či neorganizovanými dětmi a mládeží byly rozšířeny o další skupinu. Tato práce mě zaujala natolik, že bych se rád této skupině dále věnoval.

Díky spolupráci s realizačním týmem projektu „Už vím jak“ a s kolegyní lektorkou jsem zjistil, jaké mám meze-ry ve způsobu plánování aktivit, cílení programů a zasazování věcí do souvislostí. Proto považuji svoji účast na tomto projektu za osobně rozvíjející.

Velkým otazníkem po ukončení projektu jsou pro mě vychovatelé z dětských domovů. Potvrdilo se, že tito lidé jsou velmi nedoceněni a nikdo se soustavně nevěnuje jejich vzdělávání a zvyšování jejich profesionality. Často pracují intuitivně a nemají v rukou pracovní nástroje, kterých by uměli využít k práci se zdejšími dětmi. Myslím si, že by se tomuto problému a péči o vychovatele měla věnovat větší pozornost, aby se zvyšovala kvalita práce v dětských domovech.

HODNOCENÍ PŘÍNOSU PROJEKTU PRO CÍLOVOU SKUPINU

Je třeba ocenit na účastnících zejména to, že „**nesabotovali**“ **žádnou z technik**, neměli větší problém se střídáním lektorů a externistů, byli schopni se na sebe dobře navázat a velmi rychle se adaptovat. Na některých bylo možné pozorovat výraznější pokroky **ve změně chování, určité zklidnění a zkulturnění vlastních projevů**.

Do realizovaných aktivit se výrazně promítaly poruchy soustředění – nejčastěji se projevovala hyperaktivita a náhlé výkyvy nálad, přičemž **propady nálad střídala euforie**. Jedním z ovlivňujících faktorů mohla být také velikost skupiny účastníků (až 30 členná). Předcházet tomuto problému se tedy dalo prací v menší skupině.

Výrazně se na chování účastníků projevovaly aspekty **kolektivní výchovy**. Bylo nápadné, že často věděli to, co by bylo správné v dané situaci udělat a jak se vhodně zachovat, ale nedokázali s touto vědomostí pracovat a použít ji v praxi. U všech bez rozdílu věku se projevovalo jisté odtržení od reality. Supervizorka spatřovala zásadní podobnost mezi klienty dětských domovů a klienty závislími na drogách apod. Oproti tomu lektoři mohli porovnávat účastníky s klienty z nízkoprahových klubů. Při individuální práci jsou tito mladí lidé zastoupení v obou skupinách schopni pracovat samostatně, ale se samostatností mají obecně problémy a hrozí jim riziko selhání.

Dalším způsobem získávání zpětné vazby bylo vedení rozhovorů. Rozhovory nebyly povinné a absolvovalo je jen několik účastníků.

UKÁZKA Z ROZHOVORU S ÚČASTNÍKY VERONIKOU A ROBERTEM V DOBĚ JEJICH ZAPOJENÍ DO PROJEKTU

Které nové informace ses tady dozvěděl a které byly nejdůležitější?

Robert: *Jak hospodařit s penězi. Nevěděl jsem, že musím pamatovat i na výdaje za drogerii a potřeby do domácnosti, třeba koště, kýbl ... V dětském domově tohle беру za samozřejmé, ale pak se to hezky načte.*

Veronika: *Vše kolem bydlení – vědět, na koho se obrátit. Pak určitě to nejdůležitější v souvislosti s financemi. Hlavně vím, na co si dát pozor – třeba v případě půjček.*

Brzy budeš plnoletý. Jaké máš plány do budoucna?

Robert: Velkou roli v tom hraje škola. Podal jsem si přihlášku na konzervatoř do Prahy na ladiče pian a pak na školu sociálně-správní. Nevím, jak to dopadne. Víím ale, že se na druhou školu určitě dostanu. Jinak bych chtěl být vychovatelem v dětském domově.

Veronika: Já vůbec nevím. Teď studuji gymnázium, takže budu muset jít asi na vysokou školu a budu bydlet na koleji. Chtěla bych studovat v Praze.

Kapesné v dětském domově není nijak vysoké. Chodíš třeba na brigády?

Robert: Náš dětský domov se rekonstruuje a my pomáháme například s úpravou zahrady, nosíme větve do kontejnerů a vše, co je potřeba. A pak taky myju auta. Peníze si spořím.

Veronika: No, kapesné máme 300 Kč. Zatím jsem na brigádě nebyla. Letos o prázdninách mi to asi nevyjde, už si to nestihnu zařídit. Příští rok ale už určitě na brigádu půjdu.

Bojíš se chvíle, kdy opustíš dětský domov?

Veronika: Ne, nebojím. Cítím se teď v mnoha věcech jistější.

Chtěl bys vzkázat touto cestou něco svým kamarádům v projektu?

Robert: Nebát se. Pokud je vám patnáct, šestnáct let, je potřeba si věci dopředu plánovat. Spořit peníze a tak podobně.

Veronika: Hlavně jsem ráda, že jsem sem mohla jezdit. I když jsem z dětského domova, myslím, že mám větší možnost připravit se na budoucnost než obyčejné děti, které šanci takového projektu nemají. Když se sejde dobrá parta lidí, tak to nemá chybu. Na projekt se určitě vyplatí jezdit.

SETKÁNÍ S ÚČASTNÍKY MARTINEM, DANOU K. A DANOU F.

V dubnu roku 2011 jsme měli možnost se individuálně sejit s Martinem, Danou K. a Danou F., kteří dětský domov opustili. Zajímalo nás, jak si vedou, jak prožívají první měsíce samostatnosti a zda čerpají zkušenosti z projektu.

NA CO JSME SE PTALI

- *Jak se ti v současné době daří?*
- *Máš práci? Kde po odchodu z dětského domova bydlíš?*
- *Co je pro tebe v tuto chvíli nejtěžší?*
- *Co si myslíš, že tě v dětském domově naučili, co teď můžeš využít, co ti naopak chybí?*
- *Udržuješ kontakty s dětským domovem?*
- *Udržuješ kontakt s někým z rodiny?*
- *Kdo je tvým nejbližším člověkem, na kterého se obracíš, když je ti smutno?*
- *Co sis zapamatoval/a z našich společných setkání? Použil/a jsi vědomě nějakou informaci v konkrétní situaci?*
- *Jaké problémy (pokud jsou) nejčastěji řešíš?*
- *Co bys do příště v podobném projektu udělal/a jinak?*

Martin, 21 let

Z dětského domova jsem odešel v říjnu 2010, protože jsem se nedostal na vysokou školu. Do začátku jsem dostal 15 tisíc korun. Mám ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Moc jsem si přál, pokračovat ve studiu a dostat se na policejní akademii. Bohužel mi to nevyšlo. Od začátku roku 2011 mám stále zaměstnání v TESCO na kase (krátký dlouhý týden) a vydělám si měsíčně 11 tisíc korun čistého. Jako vedlejší příjem mám peníze z brigády ve firmě, která organizuje výlety pro seniory po významných místech ČR (bez nabídky produktů). Práce se seniory mě moc baví. Žiji momentálně sám v pronajatém bytě, který jsem si našel sám přes inzerát. Za nájem zaplatím měsíčně osm tisíc korun. V bytě mám jen základní vybavení. Rád bydlím sám, kdybych chtěl spolubydlícího, tak jedině přítelkyni. Na svůj pobyt v dětském domově vzpomínám docela dobře, byl jsem neřád. Na základce jsem měl výchovné problémy. Od 7. třídy jsem se sázels s tetou, že donesu dobrou známku. Postupně se to zlepšilo, změnil jsem se a začal jsem na sobě pracovat.

V případě, že si s něčím nevím rady, jdu za svým zaměstnavatelem, se kterým organizujeme pobyty pro seniory. Na svůj dětský domov bych se neobrátil – nepomohou mi hned, když mám problém, ale řeknou mi, kam mám jít – to už ale vím díky projektu „Už vím jak“. Kontakt s dětským domovem udržuji minimální. O svých rodičích nic nevím. S otcem kontakt nemám už odmala a s matkou jsem ho přerušil před několika lety. Při oběhávání úřadů jsem nahlédl do šanonu (složky) z projektu, např. vyjednání podnájmu a jednání s realitkou a prošel jsem si některé webové stránky z materiálů, které jsme dostali. Nejvíce mě „pálí“ peníze, ty bych potřeboval nejvíce. Na projekt jsem jezdil moc rád. Program mě bavil, je škoda, že setkání nebylo víc.

Dana F., 20 let

Z dětského domova jsem odešla v lednu 2011. Do začátku jsem dostala od dětského domova jen pět tisíc. Zbylých 10 tisíc jsem údajně měla dostat ve vybavení, které jsem si odnesla. Zdálo se mi to dost nefér. Mám ukončenou střední zdravotní školu s maturitou. Dostala jsem se do Prahy na medicínu a v září 2010 jsem nastoupila na vysokou školu, studium bylo ale velmi obtížné, a tak jsem školu přerušila. Žiji s maminkou svého přítele ve velkém bytě 4 + 1 za 15 tisíc měsíčně. Za ubytování měsíčně utratím pět tisíc korun. S penězi vystačím tak akorát. Přes přítele jsem také dostala nabídku práce na benzínové pumpě. Víím, že je to zcela mimo můj obor, předtím jsem zkoušela ještě pohovor do zubní ordinace, ale měla bych tam menší peníze než na benzínce. V dětském domově jsem byla hajzl. Asi to bylo pubertou, měla jsem často spory s ředitelkou. Někdy mezi devítkou a prvákem se to ale urovnalo. V současné době se mi daří dobře, s přítelem žiji sedm měsíců, ten pracuje na jiné benzínové pumpě a směny máme stejně (potkáváme se doma). Jsem v kontaktu s mladší sestrou v pěstounské péči a mám dobrý vztah i s pěstouny. Se svými rodiči se vůbec nestýkám. Nejbližší osobou mi je můj přítel. Situace v dětském domově se dost změnila, kontakt s nimi nevyhledávám. V případě potřeby bych se na dětský domov rozhodně neobrátila. Z projektu jsem si odnesla informace související s pracovní smlouvou. Na základě toho, co jsem si pamatovala, jsem si smlouvu sama zkontrolovala.

V minulosti jsem podobný projekt už absolvovala, ale na „Už víím jak“ jsem ocenila, že jsme měli možnost se setkat se všemi, kteří se na projektu podíleli (paní ředitelka, tým Spolu dětem). Na to jsem nebyla předtím zvyklá. Bylo pro mě důležité vědět, kdo za projektem stojí. Líbilo semí, že do toho jdete s dětmi.

Dana K., 20 let

Z dětského domova jsem odešla v květnu 2010 s 15 tisíci do začátku. Mám ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Měla jsem velké štěstí, po odchodu z dětského domova jsem začala bydlet v garsonce, která patří mojí sestře, ta už je vdaná a má dítě. Za pronájem neplatím, hradím jen poplatky. Zařízení do bytu jsem si pořídila z peněz z brigád, které jsem dělala ještě v době, kdy jsem byla v dětském domově. V současné době pracuji v továrně u stroje a vůbec mě to nebaví. Pracuji na 3směnný provoz za minimální mzdu. Po odchodu z dětského domova jsem měla velké plány, chtěla jsem odjet do Irska hlídat děti, ale to vyžaduje prvotní finanční investici, na kterou jsem neměla. Určitě bych si chtěla zlepšit svoje jazykové schopnosti. Mimo práci v továrně jsem registrována v agentuře zprostředkující hlídání dětí, péči o domácnost a hlídání mazlíčků. Ucházela jsem se o místo sociální pracovníce, ale chybí mi vysoká škola. Proto uvažuji, že bych v budoucnu studovala VŠ ještě dálkově. S dětmi i tetami z dětského domova jsem v kontaktu. Často k nim jezdím na návštěvu a jela jsem také s nimi jako vedoucí na letní tábor. Nejbližším člověkem je moje setra, otec je mrtvý a s matkou se potkávám na ulici, ale kontakt s ní nevyhledávám. Nejvíc bych potřebovala získat novou práci, lépe placenou, protože na stávajícím místě jsem nešťastná. Kamarádce jsem půjčila podklady z „Už víím jak“ pro psaní závěrečné práce ve škole na téma odcházejících dětí z dětských domovů a i pro ni byla řada informací nových. Líbilo se mi, jak jste byli v projektu důslední. Líbilo se mi, s jakou důsledností byl samotný projekt veden. Všechno jste nám dávali vědět s dostatečným předstihem, a tak jsme přesně věděli, co nás čeká.

NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ

Hlavní pozitivum projektu spatřujeme v časové dotaci vzdělávacích bloků (13 měsíců), která poskytovala relativně dlouhou dobu na přípravu, seznámení se s účastníky a naplánování jednotlivých setkání v předstihu. Počet setkání byl adekvátní tomu, aby účastníci získali základní informace a přehled v daných oblastech. Obsahově by ovšem bylo vhodné lépe promyslet blok „Vztahy“ a více ho tematicky zúžit. Jeví se jako komplikované pojmout celou šíři vztahů do jednoho bloku.

Program

Na základě reakcí účastníků ze zkušeností uskutečněných setkání se ukazuje, že je vhodné se držet vypracované struktury programu. Pro příště bychom přesto doporučovali zaměřit se na jasnější vydefinování dílčích cílů jednotlivých školicích bloků a jednoznačně stanovit stěžejní techniky každého tématu, díky nimž by byly sděleny všechny zásadní informace, aby nedocházelo k tomu, že kvůli přemíře informací je účastníci nestihnou zpracovat a zažít ve vlastní zkušenosti. Důležité je také lépe strukturovat harmonogram dne (zařazení přestávek, řazení technik) a do budoucna co nejvíce eliminovat možné pozdní příjezdy účastníků na program apod.

Rozdělení účastníků

Klienti ústavů mají v mnoha případech vlastní rodinu. Jedná se o systémovou věc, ale je možné, že tento fakt může výrazně ovlivňovat účinky technik a aktivit projektu. Ve skupině účastníků jsou vedle sebe klienti, kteří mají vlastní rodinu, se kterou se vídají o prázdninách apod., a ti, kteří rodinu postrádají a nemají se kam vrátit. Například v otázce řešení financí by bylo vhodné s tímto lépe pracovat a zařadit do programu např. speciální blok pro dvě diametrálně odlišné skupiny.

Věkové složení

V projektu byla nejčastěji zastoupena skupina účastníků ve věku 16–17 let. I když byla řada informací zaměřena právě na tuto věkovou skupinu, ukázalo se, že by bylo vhodné do podobného projektu zapojit i jedince mladší 16 let. V tomto věku lze mladého člověka lépe směřovat a pracovat s ním na formování jeho budoucnosti. Ačkoliv někteří starší účastníci dávali najevo, že řadu věcí už znají, realita byla jiná. Do budoucna by bylo vhodné program pro obě věkové skupiny upravit.

Lektorský tým

Osobnosti hlavních lektorů a jejich profesionalita patřily mezi hlavní pozitiva a úspěchy projektu. Celkově vychází najevo, že je důležitá věková zralost lektora a jeho životní zkušenosti. Zejména co se týče témat práce a finance, je vlastní zdravá zkušenost nenahraditelná. Při práci se velmi dobře osvědčilo také zapojení externích lektorů. Program byl díky tomu bohatý a různorodý.

Lektoři zde plnili roli motivační a stmelovací – s účastníky si hráli, pracovali na atmosféře ve skupině, doprovázeli účastníky celým projektem a byli jeho kmenovými prvky. Osvědčilo se rozdělení lektorské činnosti mezi internisty a externisty.

Do příštího projektu podobného rozsahu bychom doporučovali zařadit také zážitkové intenzivní setkání všech participujících lektorů, externistů a dobrovolníků. Náročnost programu vyžaduje maximální nasazení, sebranost a kompatibilitu realizačního a lektorského týmu. V optimálním případě by bylo vhodné, aby se všichni zapojení školitelé mohli podílet na finální podobě vzdělávacích bloků.

V „Už vím jak“ se osvědčilo rozdělení činností a povinností celého týmu. Realizátor projektu zodpovídal za veškerou komunikaci s účastníky a byl „spojkou“ mezi samotnými lektory, vedením domova i účastníky a zároveň zajišťoval produkci každého školení a řešil organizační záležitosti denního charakteru. Lektoři měli tak volné ruce a mohli se zcela věnovat naplňování cílů programu.

Lektor Pavel

Lektorka Běťka

Handwritten notes on a piece of paper, possibly a list or schedule, with some red markings.

A collage of small photos and notes, including a portrait of a man and various handwritten annotations.

A handwritten note with a small drawing of a person at the top and several lines of text below.

A small note with a red heart symbol and some illegible handwriting.

A note with a yellow sticky tab at the top and some handwritten text.

A collage featuring photos of people and a handwritten note with a red border.

A collage with photos of a landscape, a person, and other small images, accompanied by handwritten notes.

A handwritten note with a drawing of a person and some text.

A note titled "Jana V..." with a photo of a man and a parrot, and several lines of handwritten text.

A collage featuring a large photo of a woman in a blue dress, a perfume bottle, and other decorative elements.

A note with a photo of a woman in a red jacket and some handwritten text.

A note with a photo of a person and a logo that says "PROPERTY", along with handwritten text.

A collage with photos of a perfume bottle, a person, and other small images.

A handwritten note with a small photo at the top and several lines of text.

9/ ZÁVĚR

Pro řadu mladých lidí je odchod z dětského domova zásadním momentem v jejich dosavadním životě. I přes velkou snahu samotných ústavních zařízení a mnoha státních i občanských organizací je značná část z nich nepřipravena na samostatný život. Jedná se částečně o nepřírozený proces, kdy není mladému člověku umožněno postupně se osamostatnit a adaptovat se na prostředí mimo dětský domov. Přesto, že se velká část mladých lidí po ukončení ústavní výchovy vrací zpět k rodině, z níž byla odebrána, jejich složitou situaci to nijak neřeší. Deprivace, nedostatečně rozvinuté psychosociální dovednosti, nízké sebevědomí a nízká vzdělanost v kombinaci s nefunkčními rodinnými vzory, nedostatečnou motivací a potřebou individuálního přístupu vedou k nereálným představám o životě. Bez zvýšené snahy svého okolí mládež nadále pokračuje v zažitých patologických vzorcích chování rodiny a následná selhání se pro mnohé stávají fatálními.

V projektu „Už vím jak“ jsme se snažili snížit obavy mladých lidí z odchodu z dětského domova a naučit je, aby se dokázali postarat sami o sebe. Měli jsme možnost intenzivně pracovat s různorodou skupinou účastníků z různých ústavních zařízení i jejich vychovateli. Naším cílem bylo tyto mladé lidi prakticky připravit na situace po odchodu z ústavu, kde mají plné zaopatření. Jak se ukázalo, jen dlouhodobá a intenzivní práce, která by však neskončila v den, kdy se za mladým člověkem zavřou dveře dětského domova, by mohla výrazně ovlivnit jeho další kroky. Zkušenost z „Už vím jak“ ukázala, že by bylo do budoucna vhodné připravit obdobný projekt nejen pro účastníky z dětských domovů, ale i pro vychovatele, kteří je na vzdělávacích akcích doprovází. Vychovatelé jsou často těmi nejbližšími osobami, které životy mladých lidí formují a nejvíce ovlivňují.

10/ REALIZAČNÍ TÝM PROJEKTU „UŽ VÍM JAK“

Mgr. KRISTÝNA LIMANOVÁ, *1982

Manažerka projektu

Absolvovala obor Sociální práce a politika (UJEP) a Andragogiku a Personální řízení (UK). V minulosti vedla výchovně vzdělávací projekt Dejme šanci dětem a má praxi v oblasti personalistiky a lidských zdrojů. Zodpovídá za všechny aktivity projektu, vyjma lektorské činnosti. Zajišťuje koordinaci účastníků a komunikaci s nimi, vytváří školicí materiály pro jednotlivé vzdělávací bloky a je odpovědná za hladký průběh a výstupy projektu.

Motto: „Trnitá, těžká cesta, ta, která opravdu bolí, bývá obvykle tou cestou nejlepší.“

JANA KUČEROVÁ, *1983

Projektová asistentka

V minulosti působila jako grantová pracovnice v Nadaci Terezy Maxové. Dnes je uchazečkou o studium na vysoké škole se sociálním zaměřením. Jako projektová asistentka má na starosti administrativu. Pomáhá manažerce s přípravou podkladů pro realizaci projektu a vykazováním jeho výstupů. Je k ruce lektorskému týmu a zajišťuje všech potřebný materiál. Pro další generace archivuje vše, co vzejde z práce celého týmu.

Motto: „Až Ti bude úzko, otoč se čelem ke slunci. Všechny stíny budeš mít za zády.“ Jan Werich

Ilona

PhDr. ILONA PRESLOVÁ, * 1959

Supervizorka a odborný garant

Vystudovala FF UK-obor psychologie, vede Denní stacionář o.s. Sananim, provozuje soukromou psychologickou praxi, je lektorkou kurzů pro žadatele o adopci, odbornou asistentkou na 1. lékařské Fakultě UK, supervizorkou ČIS, aktivně publikuje a přednáší, specializuje se na práci s rizikovou mládeží. Zajišťuje odborný dohled a supervizi nad průběhem projektu včetně rozvoje metodiky práce s cílovou skupinou, spolupodílí se na tvorbě systému evaluace výsledků a dalších výstupů projektu.

Motto: „V životě je stejně důležité umět se radovat, jako umět prohrávat.“

Naďa

NAĎA DITTMANNOVÁ, MBA, * 1976

Finanční manažerka

Ředitelka Spolu dětem o.p.s.

Od roku 2000 pracovala v Nadaci Terezy Maxové jako koordinátorka několika projektů a vedoucí projektového oddělení. V roce 2006 se stala ředitelkou Spolu dětem o.p.s. V projektu má na starosti čísla a tabulky. Zajišťuje vše, co se týká personální a finanční stránky projektu. Zpracovává analýzy a finanční zprávy a úzce spolupracuje s účetním.

Motto: „... správně vidíme jen srdcem. Co je důležité, je očím neviditelné.“ Malý princ

Bětky

Bc. ALŽBĚTA KAČABOVÁ, *1984

Lektorka

Vystudovala JABOK – Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické a nyní pokračuje ve studiích na vysoké škole. V rámci projektu „Už vím jak“ mohla aplikovat svoje zkušenosti a dovednosti získané z pětileté praxe práce s dětmi ze ZŠ, kde působí na pozici lektorka primární prevence sociálně nežádoucích jevů. Největší motivací pro zapojení do projektu bylo pro Bětku poznat všechny účastníky a spolupracovat se zkušeným týmem.

Motto: „Záleží mi na tom, aby to, co dělám, mělo cíl a smysl.“

Pavel

Bc. PAVEL KAPLAN, *1979

Lektor

Vystudoval JABOK a následně ETF UK – obor sociální a pastorační práce. Šest let pracoval jako vedoucí nízkoprahového klubu pro mládež v Praze Kobylisích. Současně od roku 2004 učí na JABOK, kde vede předmět Zážitková pedagogika a zážitkové kurzy pro studenty. Díky projektu „Už vím jak“ mohl využít zkušenosti z práce jak s neorganizovanou a rizikovou mládeží, tak i se studenty.

Motto: „Jednej tak, aby ses v klidu mohl podívat do zrcadla!“

NA PROJEKTU DÁLE SPOLUPRACOVALI

Leo Dittmann, MBA, Mgr. Jan Dobeš, Michaela Gratzová, DiS.,
Mgr. Iveta Jonášová, Martina Lafatová, Jana Popovičová, lektori
SES, SEbe-Spolu o.s., Mgr. Ondřej Bárta, Bc. Evžen Nový, Bc. Vít Čer-
venka a lektori organizace Tady a teď, o.p.s.

spolu dětem

Činnost obecně prospěšné společnosti Spolu dětem, která je realizována pomocí různorodých projektů, je zaměřena především na podporu a vzdělávání dětí a mladých lidí žijících v dětských domovech a pěstounských rodinách. Spolu dětem o.p.s. byla založena v roce 2006 a projektový tým čerpá z několikaleté zkušenosti s cílovou skupinou. Organizace vznikla, aby realizovala projekty, po kterých byla v době jejího vzniku větší poptávka než nabídka. Jednalo se hlavně o vzdělávací projekty a projekty zaměřené na odchod mladých lidí z ústavní výchovy. Typickými klienty jsou děti a mladí lidé vyrůstající v ústavní nebo pěstounské péči. Do ústavního zařízení přicházejí často deprimovaní, s nedostatečnými sociálními návyky. Systém výchovné péče v řadě ústavních zařízení postrádá adekvátní mechanismy pro individuální a přímou práci s cílovou skupinou tak, aby bylo možné zajistit přípravu na bezproblémové samostatné fungování mladých dospělých v běžné společnosti. Převážná většina realizovaných projektů se snaží usnadnit mládeži se specifickými problémy smysluplný život bez delikvence, které je v prvních měsících po odchodu z ústavního zařízení vystavena. Jedná se o rizikovou skupinu obyvatelstva ohroženou nezaměstnaností a řadou společensky nežádoucích jevů (delikvence, bezdomovectví, prostituce, drogové závislosti apod.).

Většina realizovaných projektů jsou vzdělávací povahy (výcviky, workshopy), ale nemají za cíl suplovat formální vzdělání. Výzkumy i praxe potvrzují, že ti, kteří prožili velkou část dětství v ústavu, často dosahují nižšího vzdělání, než umožňuje jejich vrozená inteligence. V podnětném rodinném prostředí by tyto děti byly schopny dosahovat mnohem lepších výsledků.

CO DĚLÁME

- podpora a pomoc dětem žijícím v ústavní a pěstounské péči,
- vzdělávání dětí a personálu dětských domovů,
- zvyšování informovanosti o náhradní rodinné péči.

PROČ TO DĚLÁME

Z odborných průzkumů a z našich dosavadních zkušeností vyplývá, že:

- vzdělání dětí v ústavní péči je na nízké úrovni a je třeba jej dále rozvíjet,
- jedním z nejzávažnějších problémů, s kterými se děti v ústavní péči potýkají, je jejich zapojení do běžné společnosti,
- Česká republika zaujímá v rámci evropských zemí znepokojivé prvenství v počtu dětí umisťovaných do ústavní péče.

NAŠE PROJEKTY

- **Adopce.com** (www.adopce.com) – informační projekt o náhradní rodinné péči. Společně s odborníky poskytuje veřejnosti potřebné informace prostřednictvím webového portálu, brožurky a telefonické infolinky.
- **Bav se a pomáhej** – projekt, který podporuje dětské týmy v realizaci jejich vlastních komunitně prospěšných projektů. Součástí je i školení tématicky zaměřené na vedení projektu, propagaci a rozvoj dovedností potřebných pro život.
- **Dejme šanci dětem** (www.sance.cz) – internetový výchovně-vzdělávací projekt zaměřený na rozvoj vzdělání a talentu dětí z ústavní a pěstounské péče. Dárci mohou přispět jakoukoliv finanční částkou na individuální přání dítěte v projektu.
- **Jarmarky pro šikovné ručičky** – vzdělávací a výtvarný projekt, který hravou formou předává dětem znalosti ze světa podnikání. Jeho součástí jsou Jarmarky pro veřejnost, na kterých 50 dětských domovů prodává své výrobky.
- **Kultura pro dětské domovy** – projekt umožňující dětem v ústavní a pěstounské péči navštěvovat zdarma kulturní, sportovní a jiné akce a rozšířit tak své sociální dovednosti v těchto oblastech.
- **„Postav se na vlastní nohy“ a „Už vím jak“** – vzdělávací projekty zaměřené na mladé lidi odcházející z ústavní péče. Účastníci projektu se mohou pomoci interaktivních školicích metod a nácvikem praktických dovedností seznámit s tématy rodinných vztahů, práce, financí a bydlení.

CHCETE NÁM POMOCI?

- dejte o naší činnosti vědět svým známým a přátelům,
- věnujte nám Váš čas a staňte se našimi dobrovolníky,
- poskytněte nám Vaše výrobky se slevou či zdarma (uvítáme kancelářské potřeby a kancelářskou techniku),
- poskytněte nám Vaše služby se slevou či zdarma (velkou pomocí by pro nás byly služby v oblasti propagace, ekonomické a finanční poradenství, auditorské služby, tvorba webových stránek, grafika, školení),
- podpořte některý z našich projektů finančním příspěvkem.

Více informací Vám rádi sdělíme osobně.

KONTAKT

Spolu dětem o.p.s.

Peckova 280/9, 186 00 Praha 8

IČ: 27430154

Bankovní spojení: 1048136008/2700

Telefon: 222 317 199

Mobil: 604 547 043

E-mail: info@spoludetem.cz

www.spoludetem.cz, www.sance.cz, www.adopce.com

Název publikace: „Už vím jak“

Odpovědná redaktorka: Mgr. Kristýna Limanová

Odborné posouzení: PhDr. Ilona Preslová

Jazyková korekturka: Mgr. Petra Lustigová

Grafická úprava a sazba: Helena Knotková, DiS. (www.helenak.cz)

Autoři fotografií: Roman Dvořák (www.romandvorak.com), Jana Kučerová

Vydání: první, 2011

Počet stran: 81

Vydavatel: Spolu dětem o.p.s., Peckova 280/9, Praha 8 (www.spoludetem.cz)

Tisk: Marten, spol. s r.o.

Vytvořeno v rámci projektu CZ. 1.04/3.1.02/ 21.00061 „Už vím jak“ – Příprava mládeže z dětských domovů na samostatný život“ podpořeného z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Dejme šanci dětem

Splňte přání dětí z dětských domovů
a podpořte tak jejich vzdělání a talent!

Zašlete libovolný finanční příspěvek na účet 1048136016/2700

Veřejná sbírka je zaregistrována u Magistrátu hlavního města Prahy, č. j. S-MHMP/611982/2009

Jazyky mi ve škole moc nejdu, proto potřebuji doučování angličtiny. Pomůže mi to nejen ve škole, ale i do budoucna.

Doučování angličtiny
Jakub, 16 let

Chystám se na střední školu, obor kadeřnice. Již v prvním ročníku musím mít pořádnou kompletní výbavu, abych mohla chodit na praxi.

Pomůcky do školy
Eva, 15 let

Chodím druhým rokem do lidové školy umění učít se hrát na kytaru. Chtěl bych vlastní kytaru, abych mohl pořádně cvičit a věnovat se hře naplno.

Kytarový kurz
Martin, 6 let

www.sance.cz

Projekt realizuje:

spolu dětem

Projekt podporují:

už vím jak

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

spolu dětem